

สำนักหอสมุดกลาง พระจอมเกล้าลาดกระบัง

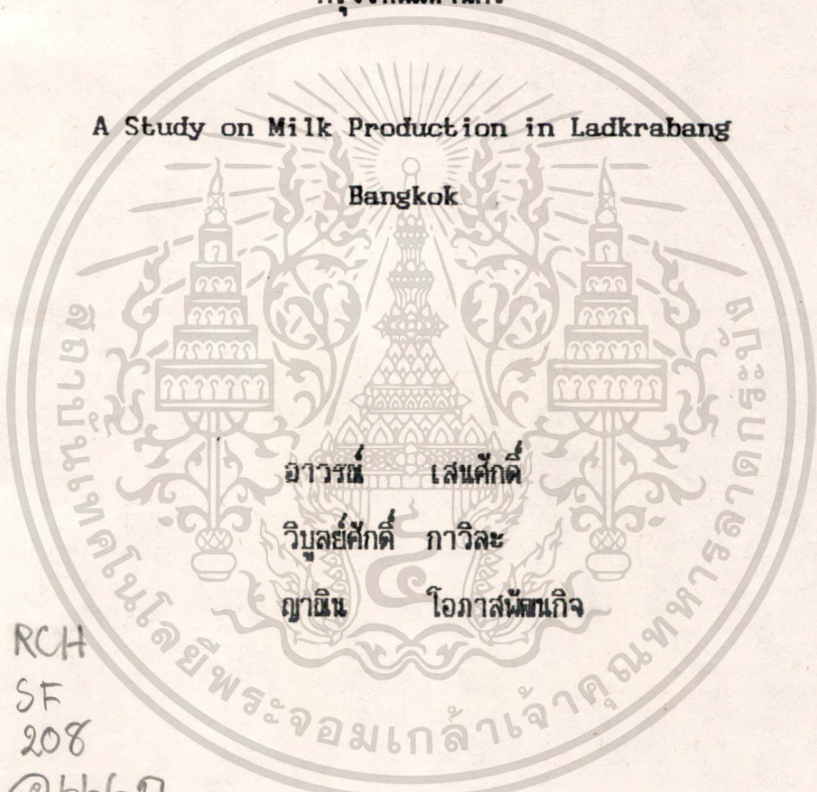
รายงานการวิจัย

การศึกษาสภาพการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรในเขตลาดกระบัง

กรุงเทพมหานคร

A Study on Milk Production in Ladkrabang

Bangkok

RCH

SF

208

๐๖๖๖ก

เลขหมู่.....**101019**

เลขทะเบียน.....

วัน,เดือน,ปี.....**22 JUN 2009**

คณะเทคโนโลยีการเกษตร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คำนำ

โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรในเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร เป็นโครงการที่ได้รับทุนอุดหนุนจากรัฐบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำการศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคม การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม สภาพการเลี้ยงโคนม ต้นทุนการผลิต และรายได้ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรในเขตลาดกระบัง ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในส่งเสริมการเลี้ยงโคนมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเป็นพื้นฐานในการทำวิจัยประยุกต์ต่อไป

ขอขอบคุณ คุณกิติเดช เต็งรัง ซึ่งเป็นผู้สัมภาษณ์หาข้อมูล จำนวนข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้
ความดีที่ได้จากการวิจัยเรื่องนี้ ขอมอบให้แก่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในเขตลาดกระบัง
ทุกคน

อ.อวารณ เสนศักดิ์
ผศ.วิบูลย์ศักดิ์ กาวิละ
อ.ญาณิน โอภาสพัฒนกิจ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาสภาพการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรในเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเป็นสมาชิก และสภาพการเลี้ยงโคนม รวมทั้งการตลาด ต้นทุนการผลิต รายได้ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงเพื่อเป็นแนวทางในการทำวิจัยประยุกต์ รวมทั้งการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้ได้แก่ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมจำนวนทั้งหมด 31 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลคือ แบบสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ด้วยค่าทางสถิติ ซึ่งได้แก่การหาค่าร้อยละ การหาค่าเฉลี่ย และค่าเฉลี่ย

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

ผลการศึกษาพบว่า ผู้เลี้ยงโคนมส่วนใหญ่เป็นชายร้อยละ 93.55 อายุเฉลี่ย 42 ปี จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน ทำนาเป็นอาชีพหลัก ส่วนอาชีพรองคือ การเลี้ยงโคนม รายได้เฉลี่ย 93,599.33 บาทต่อปี มีพื้นที่คือครองเป็นของตนเองเฉลี่ย 23 ไร่ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมชุมชนทอง ซึ่งเป็นแหล่งรับซื้อน้ำนมที่แน่นอน ทั้งนี้หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนได้แก่ งานปศุสัตว์เขตลาดกระบัง

สถานการณ์เลี้ยงโคนม

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมส่วนใหญ่ จะสร้างโรงเรือนติดกับที่อยู่อาศัย เพื่อสะดวกในการจัดการ ขนาดของโรงเรือนเฉลี่ย 30 ตารางเมตร ก่อสร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง หลังคาเป็นแบบหน้าจั่วทำด้วยใบจาก มูลค่าโรงเรือนเฉลี่ย 10,130 บาท โคนมที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ลูกผสมไฮลส์ไต้ไฟร์เซียนระดับเลือด 50 - 75 เปอร์เซ็นต์ สั่งซื้อมาจากแหล่งต่าง ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร วิธีผสมพันธุ์ส่วนใหญ่ใช้วิธีผสมเทียม อาหารชั้นที่ให้ส่วนใหญ่เกษตรกรผสมขึ้นเอง และมีการใช้ก้อนแร่ธาตุให้โคนมเลี้ยงกินเป็นอาหารเสริม โคนมส่วนใหญ่ไม่พบว่าเป็นโรค แต่มีพยาธิรบกวน ซึ่งพยาธิภายนอกที่พบส่วนมากเป็นยุง ส่วนพยาธิภายในที่พบคือ พยาธิใบไม้ในตับ การป้องกันและรักษาส่วนใหญ่ เกษตรกรจะทำเอง โดยได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ปริมาณน้ำนมที่เกษตรกรผลิตได้เฉลี่ย 22 กิโลกรัมต่อวันต่อฟาร์ม ส่วนปริมาณน้ำนมเฉลี่ยต่อตัวเท่ากับ 7.9 กิโลกรัมต่อวัน ต้นทุนในการผลิตน้ำนม 100 กิโลกรัม เท่ากับ 428.78 บาท ซึ่งเป็นต้นทุนผันแปรเฉลี่ย 329.23 บาท และต้นทุนคงที่เฉลี่ย 99.55 บาท

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญต่อการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรได้แก่ โคนมมีแนวโน้มให้ปริมาณน้ำนมลดลง การขาดแคลนเงินทุนในการขยายฟาร์ม การขาดความรู้และวิธีการที่ถูกต้องในการเลี้ยงโคนม เช่น ปัญหาในการผสมพันธุ์ ซึ่งอัตราการผสมติดค่อนข้างต่ำ ในการแก้ปัญหาดังกล่าว เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์เขตตลาดกระบี่และทางกรุงเทพมหานคร ควรให้ความช่วยเหลือในด้านการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมพันธุ์ดีให้มากขึ้น และควรจัดหาเงินกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำให้แก่เกษตรกร รวมทั้งควรผสมพันธุ์โคนมให้เหมาะสมกับระยะเวลาที่โคเป็นสัด เพื่อเพิ่มอัตราการผสมติดให้มากขึ้น ตลอดจนควรจัดฝึกอบรมให้ความรู้และวิธีการเลี้ยงโคนมที่ถูกต้องแก่เกษตรกร

ABSTRACT

The objective of this research was to investigate socio-economic factors of 31 dairy farmers in Ladkrabang district covering to topic of milk production. Annual income, production costs, marketing, dairy farmers's problems and suggestion were also included in this study. The collected data was recorded from returned questionnaires. These were statistically analysed in terms of percentage, arithmetic means and range. The results of this study are : the majority of the dairy farmers are male and are members of Khoomthong milk production group, and raising dairy cows is their main occupation. The Khoomthong milk production group, which is supported by ministry of animal husbandry and Bangkok metropolitan buys all the fresh milk from most the dairy farmers.

The housing for the cattles is made of hard wood with leaf roofs, and is of an average size of 30 m². The 224 dairy cows are 50-70% holstein-friesian crossbreed brought from other dairy farms in Bangkok. The dairy cows are fed roughage, concentrate, and vitamin-mineral block as supplementary feed. Artificial insemination is used in breeding. There are no diseases on their farms apart from parasites. These are mosquitoes and liver fluke. The average size of annual income is 93,599.33 baht ; average milk production per farm is 22 kilograms/ day and avergae production cost of 100 kilograms is 428.78 baht. The major problems of the dairy farmers are : low milk

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

production and lack of appropriate technology in management ; limited funds for farm expansion. Training in management skills and appropriate technology and supporting low interest rate funds may solve their problems.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ

สารบัญตาราง	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	1
- ความสำคัญของปัญหา	1
- วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
- ขอบเขตของการวิจัย	3
- นิยามศัพท์	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	4
- บทความทางวิชาการ	4
- งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	9
- วิธีการรวบรวมข้อมูล	9
- ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	9
- การวิเคราะห์ข้อมูล	9
บทที่ 4 ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์	11
- ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม	11
- การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม	12
- สภาพการเลี้ยงโคนม	19
- การตลาดและต้นทุนการผลิต	36
บทที่ 5 สรุปผลและข้อเสนอแนะ	41
- สรุปผลการวิจัย	41
- ปัญหา และข้อเสนอแนะ	43
เอกสารอ้างอิง	45

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนแม่โคและปริมาณน้ำนมที่ผลิตได้	1
2 สถานการณ์เป็นสมาชิกของกลุ่มและชมรม	14
3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิก	15
4 แสดงการเปรียบเทียบรายรับและรายจ่ายของกลุ่มและชมรมผู้เลี้ยงโคนมชุมทอง	18
5 แสดงสภาพของโรงเรือน	21
6 แสดงระดับสายเลือดของ โคนม	22
7 แสดงประเภทของ โคนม	23
8 แสดงแหล่งที่มาของ โคนม	23
9 แสดงปัญหาในการผสมพันธุ์	24
10 แสดงชนิดของอาหารเหลว	25
11 แสดงแหล่งที่มาของอาหารหยาบ	26
12 แสดงปริมาณการให้อาหารชั้น	27
13 แสดงการเสริมวิตามินแร่ธาตุ	28
14 แสดงแหล่งน้ำที่ใช้ในการเลี้ยง โคนม	28
15 แสดงการเลี้ยงดูลูกโคก่อนหย่านม	29
16 แสดงแรงงานในการเลี้ยง โคนม	30
17 แสดงโรค-พยาธิและการป้องกันรักษา	32
18 การรีดนมและปริมาณน้ำนมที่ผลิตได้	35
19 แสดงการจำหน่ายน้ำนมดิบแต่ละวัน	37
20 แสดงปัญหาในการจำหน่ายน้ำนม	38
21 แสดงต้นทุนการผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยทุกฟาร์มของเกษตรกรผู้เลี้ยง โคนม	39

ในเขตตลาดกระบ้ง ปี พ.ศ. 2532

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการผลิตน้ำมันของประเทศไทย ยังไม่เพียงพอกับความต้องการบริโภค ทำให้มีการสั่งซื้อนม และผลิตภัณฑ์นมจากต่างประเทศเป็นจำนวนมาก และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 แสดงการสั่งซื้อนมและผลิตภัณฑ์นมจากต่างประเทศ

ปี พ.ศ.	ปริมาณสั่งซื้อ (ตัน)	มูลค่า (ล้านบาท)
2524	50,310	2,175
2525	34,292	1,649
2526	52,055	2,140
2527	34,842	2,084
2528	51,167	2,193

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2529)

สถานการณ์เช่นนี้ นับว่าเป็นปัญหาสำคัญที่จะต้องรีบดำเนินการแก้ไข แนวทางหนึ่งที่เป็นไปได้ก็คือ การส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงโคนมให้มากขึ้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรอย่างสม่ำเสมอตลอดทั้งปี ขณะเดียวกัน เป็นการเพิ่มผลผลิต และผลิตภัณฑ์นม ซึ่งช่วยเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศด้วย อ้อย ในเขตลลาดกระบ้ง มีพื้นที่ว่างเปล่าที่มีทุ่งหญ้าอาหาร สัตว์ซึ่งขึ้นเองตามธรรมชาติอยู่มาก เหมาะแก่การส่งเสริมการเลี้ยงโคนม ประกอบกับทางกรุง- เทพมหานคร ก็มีนโยบายส่งเสริมการเลี้ยงโคนม ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกรมปศุสัตว์ จึงมี การจัดทำโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมในเขตลลาดกระบ้งขึ้นในปีพ.ศ. 253๐ โดยความร่วมมือ ของหน่วยงานดังกล่าว รวมทั้งคณาจารย์ของภาควิชาเทคโนโลยีการผลิตสัตว์ คณะเทคโนโลยีการ เกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลลาดกระบ้ง ซึ่งได้ให้ความร่วมมือด้าน วิชาการ จึงเห็นสมควรศึกษาสภาพการเลี้ยงโคนม ในเขตลลาดกระบ้ง เพื่อให้ทราบสภาพของการ เลี้ยงโคนม การรวมตัวของเกษตรกร ต้นทุนการผลิต น้ำนม ตลาดและรายได้ ตลอดจนปัญหาและ อุปสรรค เพื่อที่เป็นแนวทางในส่งเสริมการเลี้ยงโคนม และการทำวิจัยประยุกต์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม และการเป็นสมาชิกของกลุ่มหรือ ชมรมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในเขตลลาดกระบ้ง
2. เพื่อศึกษาสภาพการเลี้ยงโคนม ต้นทุนการผลิต ตลาดและรายได้ ตลอดจนปัญหา และอุปสรรคในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม รวมทั้ง การรวมกลุ่มของเกษตรกร นอกจากนี้ยังได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการเลี้ยงโคนม ต้นทุนการ ผลิต การตลาด รายได้ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกร เพื่อเป็นแนว ทางในการแก้ปัญหา และปรับปรุงการเลี้ยงโคนมต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ จะทำการศึกษาถึงสภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม สภาพการดำเนินงานของสมาชิกทั้งในกลุ่มและชมรม สภาพการเลี้ยงโคนม การตลาด ต้นทุนการผลิตและรายได้ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ในเขตตลาดกระบี่ทั้งหมด 31 ราย

นิยามศัพท์

เกษตรกร หมายถึง เกษตรกรผู้ประกอบอาชีพการเลี้ยงโคนม ในเขตตลาดกระบี่
กลุ่มผู้เลี้ยงโคนม หมายถึง สมาชิกของกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมแขวงชุมทอง เขตตลาดกระบี่
ซึ่งทางกรมปศุสัตว์ให้การสนับสนุน

ชมรมผู้เลี้ยงโคนม หมายถึง สมาชิกของชมรมผู้เลี้ยงโคนมแขวงชุมทอง เขตตลาด-
กระบี่

สภาพการเลี้ยงโคนม หมายถึง การศึกษาถึงสภาพโรงเรียนในการเลี้ยงโคนม พันธุ์โคนม การให้อาหาร การเลี้ยงดูโคนมในระยะต่าง ๆ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยง
ต้นทุนทั้งหมด หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ค่าเสียโอกาส และค่าเสื่อมทั้งหมดในการเลี้ยงโคนม แบ่งได้เป็น

1. ต้นทุนผันแปร หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ซึ่งสามารถเพิ่มหรือลด หรือเปลี่ยนแปลงปริมาณการใช้ได้ ประกอบด้วย ค่าแรงงาน ค่าอาหาร ค่าน้ำ - ไฟฟ้า ค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง ค่ายาป้องกันและรักษาโรค ค่าผสมพันธุ์ ค่าขนส่ง และค่าเสียโอกาสเงินลงทุน

2. ต้นทุนคงที่ หมายถึง ค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่กำหนดไว้ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย ค่าที่ดิน ค่าเสื่อมเครื่องมือและอุปกรณ์ ค่าเสียโอกาสเครื่องมือและอุปกรณ์ ค่าเสื่อมคอกและโรงเรียน ค่าเสียโอกาสคอกและโรงเรียน ค่าเสื่อมพันธุ์ของแม่โค และค่าเสียโอกาสของแม่โค

อาชีพหลัก หมายถึง อาชีพที่ใช้เวลาทำมากที่สุดในรอบปี

เอกสารนี้เป็นเอกสารของกรมปศุสัตว์สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัย ไม่ควรนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
แม้ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การวิจัยครั้งนี้แบ่งการตรวจเอกสารออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. บทความทางวิชาการ
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บทความทางวิชาการ ที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

พันธุ์โคนม

ภาควิชาสัตวบาล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (2522 : 17) รายงานว่า พันธุ์โคนมที่ใช้รีดนมแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ โคยุโรป และโคอินเดีย ซึ่งทั้งสองกลุ่มนี้มีความแตกต่างกันทั้งรูปร่าง ลักษณะ คุณสมบัติ และความสามารถในการให้นม ประเทศไทยเป็นประเทศที่ไม่มีพันธุ์โค และการปรับปรุงพันธุ์เป็นของตนเอง จึงจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับโคทั้งสองกลุ่มนี้ เพราะโคนมที่เลี้ยงเพื่อรีดนมกันอยู่ทุกวันนี้ เป็นโคนมพันธุ์ผสมระหว่างโคยุโรป และโคอินเดีย

กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร (2527) รายงานว่า โคนมที่นิยมเลี้ยงในประเทศไทยโดยทั่วไปเป็นลูกผสมระหว่างโคพื้นเมืองหรือโคอินเดีย กับพันธุ์แท้จากต่างประเทศเซตหนาว เช่น โฮลสไตน์เฟรีเซียน เรคเคน บราวน์สวิส โดยมีระดับเลือดพันธุ์แท้ไม่เกิน 75% และสรุปว่าสามารถเลี้ยงโคลูกผสมได้ในสภาพอากาศของประเทศไทยโดยการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ทนทานต่อโรคแมลง และสามารถให้น้ำนมเฉลี่ยวันละ 5-20 กิโลกรัม ซึ่งแตกต่างกันไปตามพันธุ์กรรม

การคัดเลือกและปรับปรุงพันธุ์

ชวนิศเนากร วรารณ (2520 : 33) กล่าวว่า การคัดเลือกโคนมมีอยู่ 2 แบบคือ การคัดเลือกโดยใช้บัตรตัดสิน และการคัดเลือกโดยการเปรียบเทียบ การคัดเลือกโดยใช้บัตร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตัดสิน มีหลักเกณฑ์ในการพิจารณารูปลักษณะทั่วไป ลักษณะทางการให้นม ความจุของร่างกาย และระบบเต้านม ส่วนการคัดเลือกโดยการเปรียบเทียบพิจารณาเปรียบเทียบโดยดูโคทุกตัวที่ละลักษณะ ดูว่ามีความเหลื่อมล้ำกันอย่างไร เช่น ลักษณะการเป็นโคนมที่ดี ส่วนหัว คอ ไหล่หลัง ขาหลัง ข้อเท้า ความลึกของช่องท้อง บั้นท้าย เต้านม เป็นต้น

สุวรรณ กิจการณ (2524 : 11) กล่าวว่า โคนมที่เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงในแถบร้อน เช่น ประเทศไทย ควรมีความสมบูรณ์ดีคือ ให้ผลผลิตสูง มีอัตราการสืบพันธุ์สูง สามารถเลี้ยงดูและใช้ประโยชน์จากอาหารได้ตามสภาพแวดล้อมและมีความสามารถปรับตัวให้ทนต่ออากาศร้อน โรคแมลงได้อย่างดี ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้ต้องปรับปรุงด้านพันธุกรรม เพื่อให้ได้โคนมพันธุ์ที่เหมาะสม ซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นโคพันธุ์แท้ หรือโคที่มีเลือดยุโรปสูง โดยอาศัยการคัดเลือกพันธุ์และการผสมพันธุ์

จรัญ จันทลักษณ์ (2522 : 47) แนะนำการปรับปรุงพันธุ์โคนมในประเทศไทยว่า ควรได้ใช้การผสมแบบเพิ่มเลือด โดยให้มีเลือดโคยุโรปไม่เกิน 75 เปอร์เซ็นต์ และจะมีเลือดโคพันธุ์พื้นเมืองไม่เกิน 35 เปอร์เซ็นต์ เพราะโคนมที่มีเลือดยุโรปเกิน 75 เปอร์เซ็นต์นั้น จะมีความแข็งแรงทนทานน้อยเกินไป และต้องการจัดการดูแลอย่างถูกต้องเกินกว่าที่ชาวบ้านจะทำได้ จึงไม่เหมาะสมกับสภาพการเลี้ยงแบบชาวบ้าน

โรงเรือน

ชานิศนดากร วรารณ (2520 : 261) แนะนำว่าโรงโคนมแบบปล่อยอิสระควรประกอบไปด้วยโรงนอน ที่กินอาหาร ลาดคอก ทางเดิน รั้ว เครื่องให้น้ำ คอกตัด โรงเตรียมรีด โรงรีดนม คอกคลอด คอกเลี้ยงลูกโค คอกพยาบาล ที่ผสมพันธุ์ และที่เก็บอาหารและบู่ นอกจากนี้ นีตริพล เจาะจิตต์ (2520) พบว่าแบบของโรงเรือนรีดนมที่ใช้ทั่วไปมีอยู่ 2 ประเภท คือ โรงรีดแบบไม่ยกพื้นกับโรงรีดแบบยกพื้น และสิ่งที่ควรตระหนักสำหรับการออกแบบก่อสร้างโรงรีดนมคือ ควรออกแบบให้มีขอบเขต เพื่อป้องกันคนพลุกพล่าน

อภิชาติ รัตนวาณิช (2523 : 14-15) แนะนำว่าการออกแบบก่อสร้างโรงเรือนโคนมควรพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้ คือ โรงโคจะต้องเย็นสบายและออกแบบให้สะดวกในการทำความสะดวก สะดวกในการปฏิบัติงาน ให้ความปลอดภัยแก่โค ใช้วัสดุก่อสร้างในท้องถิ่นและราคาถูกแบบของโรงโคนมจะต้องดัดแปลงได้ง่าย

อาหารและการให้อาหาร

บุญล้อม ชีวะอิสระกุล (2526 : 1) กล่าวว่า อาหารสัตว์แบ่งตามลักษณะของอาหาร ออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ อาหารข้นและอาหารหยาบ ซึ่ง ชวนิศนดากร วรารณ (2520 : 107) ได้แบ่งอาหารหยาบออกเป็น 2 พวกคือ อาหารหยาบสดหรืออาบน้ำ และอาหารหยาบแห้ง ส่วนอาหารข้น แบ่งออกเป็นพวกอาหารหลัก อาหารเสริมโปรตีน อาหารเสริมวิตามิน พวกยาปฏิชีวนะ และฮอร์โมน

ในการให้อาหารข้น กองสงเสริมปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์ (2524) ให้คำแนะนำว่าแม่โค รีดนมควรได้รับอาหารผสม 1 กิโลกรัมต่อน้ำนมที่รีดได้ทุก 3 กิโลกรัม ควรให้อาหารผสมวันละ 2 มื้อ (เช้า-เย็น) ขณะรีดนม โดยประมาณว่า แม่โคกินอาหารข้นหมดเมื่อรีดนมเสร็จ สำหรับการให้หญ้า นั้น แนะนำว่าควรให้หญ้าผสมกับตระกุลถั่ว โดยให้ทีละน้อย ๆ แต่บ่อยครั้ง และควรสับหรือตัดเป็นท่อนสั้น ๆ ในฤดูแล้งหรือช่วงขาดแคลนหญ้าควรเตรียมหญ้าแห้งไว้ให้เพียงพอกับจำนวนแม่โค ที่มีอยู่ ถ้าเป็นหญ้าหมักควรให้หลังจากรีดนมแล้ว

โรคและการป้องกันรักษา

ประกาย จิตรกร (2527 : 141) กล่าวว่า แผนการสุขาภิบาลสำหรับควบคุมและป้องกันโรคสัตว์ประกอบด้วย การสร้างฝูงสัตว์ที่ได้รับคำรับรองว่าปราศจากโรค การเลือกสัตว์เพื่อใช้ทำพันธุ์ การทำเครื่องหมายที่ตัวสัตว์ อาหารและสุขภาพ การหมุนเวียนทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ การตรวจโรคเป็นประจำ การคัดสัตว์เลวออกจากฝูง การกักกันสัตว์ การทำลายซากสัตว์ การทำลายเชื้อโรคบริเวณที่เลี้ยงสัตว์ และการฉีดวัคซีนป้องกันโรค

ในการป้องกันโรคนั้น ชวนิศนดากร วรารณ (2524 : 137) กล่าวว่า การป้องกัน การสูญเสียเนื่องจากโรคเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งอาจทำได้โดยการรักษาความสะอาดคอกและโรงเรือน การแยกสัตว์ป่วยให้อยู่ห่างจากสัตว์ปกติ ป้องกันอันตรายจากการกินอาหารที่เป็นพิษ บำรุงสุขภาพ สัตว์ให้สมบูรณ์ และสร้างภูมิคุ้มกันโรคโดยการฉีดวัคซีน

ไพรัช รัตน์โชติ (2523 : 1) กล่าวว่า การป้องกันควบคุมโรคในโคนมจะ ได้ผลดีนั้นต้องคำนึงถึงการป้องกันโรคในลูกโค การป้องกันโรคพยาธิ การป้องกันโรคเกี่ยวกับระบบสืบพันธุ์ การป้องกันโรคเต้านม การให้อาหารถูกต้อง การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อและอื่น ๆ

ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยง

สากล อุไรคำ (2522 : 31) กล่าวถึงปัญหาการเลี้ยงโคนมว่ามีหลายประการที่สำคัญคือ การขาดแคลนโคนมพันธุ์ดี เพราะโคนมที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นโคนมลูกผสมที่ให้นมเฉลี่ยต่อตัวอยู่ในระดับต่ำ ทำให้ต้นทุนการผลิตน้ำนมสูงขึ้น นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนทุ่งหญ้าอาหารสัตว์ และแหล่งน้ำตลอดจนขาดแคลนเงินทุนในการดำเนินการ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศิริรัตน์ สาครินทร์ (2523 : 67) ได้ศึกษาปัญหาการเลี้ยงโคนมในประเทศไทย พบว่า ผู้เลี้ยงขาดความรู้ที่ถูกต้องในการเลี้ยง และเลี้ยงจำนวนน้อย ซึ่งเป็นโคที่มีประสิทธิภาพ การให้นมค่อนข้างต่ำ ดังนั้นปริมาณน้ำนมภายในประเทศจึงมีไม่เพียงพอต่อการบริโภค

จากการศึกษาของศรารุณี ม่วงศรี (2524 : 75) พบว่า โรคที่พบเป็นประจำคือ โรคปากและเท้าเปื่อย และโรคคอบวม ถึงแม้ว่าจะได้รับการฉีดวัคซีนเป็นประจำก็ยังไม่สามารถควบคุมได้ โรคที่ควรได้รับการตรวจเป็นประจำทุกปี คือ โรควัณโรค และโรคแท้งติดต่อ ถ้าพบจะต้องทำลายโคที่เป็นโรครดังกล่าว ส่วนโรคเต้านมอักเสบเกษตรกรสามารถตรวจได้เอง โดยการสังเกตจากน้ำนมที่รีดออกมาครั้งแรก และอาการบวมแดงของเต้านม นอกจากนี้โรคที่พบโรคอื่น ๆ อีก เช่น โรคไข้ซาแซ็ง ท้องเสีย ท้องอืด สะดืออักเสบ โรคปอดบวม และโรคไข้ม

บุญมี กองสมบัติ (2526 : 64) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการสุขภาพและการป้องกันควบคุมโรคสัตว์ของสมาชิกสหกรณ์โคนมอยุธยา 130 ราย พบว่า โคนมของสมาชิกทุกคนได้รับการตรวจวัณโรคและโรคแท้งติดต่ออย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ก็มีการทำความสะอาดภาชนะรีดนมและถังใส่นม และแยกสัตว์เลี้ยงชนิดอื่นต่างหาก

บรรลือศักดิ์ โสรัจกิจ (2528 : 43) ศึกษาถึงชนิดและคุณค่าทางอาหารของพืชอาหารสัตว์ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า พืชอาหารสัตว์ที่ขึ้นมากที่สุด คือ หญ้าขน ซึ่งจากการวิเคราะห์หาคุณค่าทางอาหารประกอบด้วย วัตถุแห้ง 91.33 เปอร์เซ็นต์ โปรตีน 8.34 เปอร์เซ็นต์ ไขมัน 2.21 เปอร์เซ็นต์ เถ้า 11.98 เปอร์เซ็นต์ และไนโตรเจนฟรีแอกแทรกซ์ 43.85 เปอร์เซ็นต์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่จัดทำไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ชาญชัย จันทร์เชื้อ (2530 : 11) รายงานว่า ปัญหาที่พบมากในการเลี้ยงโคนม คือ การผสมติดยากและเมื่อโคป่วยขาดแคลนสัตวแพทย์ในการดูแลรักษา ส่วนความคิดเห็นของสมาชิกผู้เลี้ยงโคนมต้องการให้สัตวแพทย์ผู้ให้บริการด้านผสมเทียมมาให้ทันเวลา เมื่อโคเป็นสัตว์ รวมทั้งให้มีสัตวแพทย์ในท้องถิ่นมากขึ้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

วิธีการรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 วิธี ดังนี้

วิธีที่ 1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสำรวจ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ สัมภาษณ์เกษตรกร ลักษณะคำถามมีทั้งคำถามปิดและคำถามเปิด โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม ตอนที่ 2 สภาพการเป็นสมาชิกของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ตอนที่ 3 สภาพการเลี้ยงโคนม ซึ่งจะครอบคลุมถึงปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม และตอนที่ 4 การตลาดและต้นทุนการผลิต

วิธีที่ 2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) โดยการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ อันได้แก่ กรมปศุสัตว์ กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร ห้องสมุดคณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง ห้องสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตลอดจนข้อมูลที่ได้จากหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชนอื่น ๆ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในที่นี้คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในเขตลาดกระบัง ซึ่งมีทั้งหมดจำนวน 31 ราย ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จึงได้แก่ เกษตรกรทั้งหมด 31 ราย ซึ่งเป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมชุมทอง จำนวน 19 ราย และสมาชิกชมรมผู้เลี้ยงโคนมชุมทอง จำนวน 12 ราย

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ทางสถิติ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม สภาพการเป็นสมาชิก

ตลอดจนสภาพการเลี้ยง ใช้ค่าทางสถิติ ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

$$\text{- การหาค่าร้อยละ} = \frac{n}{N} \times 100$$

n = จำนวนตัวอย่างของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่ทำการศึกษา

N = จำนวนตัวอย่างของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งหมดที่ศึกษา

- การหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{x}$) เป็นการรวบรวมข้อมูลแต่ละชุดของสมาชิกทั้งหมดหารด้วยจำนวนสมาชิกที่ได้จากการศึกษา ซึ่งค่าที่ได้ทำให้ทราบถึงค่าเฉลี่ยหรือค่ากลางของข้อมูลแต่ละชุด

$$\text{สูตรคำนวณ } \bar{x} = \frac{\sum x_i}{N}$$

$\bar{x}$ = ค่าเฉลี่ยของตัวแปรที่ทำการวิเคราะห์

$\sum x_i$ = ผลรวมของคะแนนรวมทั้งหมด

N = จำนวนตัวอย่างของเกษตรกรทั้งหมด

- การหาค่าพิสัย ใช้เมื่อต้องการเปรียบเทียบการกระจายข้อมูลอย่างคร่าว ๆ หรือตัวเลขในแต่ละชุดกระจัดกระจายมากจนเห็นว่า จะต้องนำค่าพิสัยมาพิจารณาประกอบค่ากระจายอื่น ๆ

ค่าพิสัย = ค่าสูงสุดและค่าต่ำสุดของค่าสังเกต

2. การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิต

- ต้นทุนคงที่ มีวิธีการวิเคราะห์ ดังนี้

$$\text{ค่าใช้ที่ดิน} = \frac{\text{ค่าเช่า/ไร่/ปี} \times \text{จำนวนไร่}}{\text{จำนวนน้ำนมที่ได้/ปี}}$$

- ค่าเสื่อมโรงเรือนและอุปกรณ์

$$= \frac{\text{ราคาปีแรก} - \text{ราคาปีสุดท้าย}}{\text{อายุใช้งาน (ปี)} \times \text{จำนวนโคที่เลี้ยง/ปี}}$$

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผลการวิจัยและข้อวิจารณ์

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

(ตารางภาคผนวกที่ 1)

เพศ อายุ ระดับการศึกษาและสมาชิกในครอบครัว

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 93.55 มีอายุมากที่สุดคือ 54 ปี อายุน้อยที่สุด 28 ปี อายุเฉลี่ย คือ 42 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 35.49 มีอายุระหว่าง 30-39 ปี ส่วนทางด้านการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ คือร้อยละ 83.87 จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 รองลงมาร้อยละ 9.67 จบชั้นมัธยมศึกษา นอกจากนี้มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน โดยมีสมาชิกในครอบครัวมากที่สุด 13 คน และน้อยที่สุด 2 คน ซึ่งส่วนใหญ่ร้อยละ 51.61 มีจำนวนสมาชิกในครอบครัวอยู่ระหว่าง 6-9 คน

อาชีพหลักและอาชีพรอง

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในเขตลาดกระบัง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพหลักร้อยละ 68.74 รองลงมาทำนาร้อยละ 19.35 และเลี้ยงปลาร้อยละ 9.68 ส่วนอาชีพรองพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ คือร้อยละ 61.29 ประกอบอาชีพทำนาเป็นอาชีพรอง รองลงมาคือร้อยละ 25.81 ประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมและอีกร้อยละ 12.90 เลี้ยงปลา

การที่เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพหลักเนื่องจากในเขตลาดกระบัง มีแหล่งพืชอาหารสัตว์ที่ขึ้นเองตามธรรมชาติอยู่มาก ประกอบกับเป็นอาชีพที่ทำให้มีรายได้ที่มั่นคงและเป็นการใช้ เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในขณะเดียวกันเกษตรกรก็จะประกอบอาชีพทำนา เนื่องจากมีสภาพพื้นที่ที่เหมาะสม และมีน้ำอย่างเพียงพอ

รายได้

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรมีรายได้ต่ำสุด 10,000 บาทต่อปี และมีรายได้สูงสุด 1,150,000 บาทต่อปี มีรายได้เฉลี่ย 93,599.33 บาทต่อปี ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 22.26 มีรายได้อยู่ในช่วง 30,001 - 50,000 บาท รองลงมาร้อยละ 19.35 มีรายได้ในช่วง 50,001 - 70,000 บาท

พื้นที่ถือครองและการใช้ประโยชน์จากที่ดิน

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในเขตลาดกระบัง ส่วนใหญ่เป็นเจ้าของที่ดินถึงร้อยละ 64.52 รองลงมาเป็นการเช่าที่ดินจากผู้อื่นร้อยละ 29.03 และพบว่าเกษตรกรมีพื้นที่ถือครองต่ำสุด 1 ไร่ สูงสุด 80 ไร่ มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 23 ไร่ ทั้งนี้เกษตรกรส่วนใหญ่คือร้อยละ 38.71 มีพื้นที่ถือครองอยู่ในช่วง 20 ไร่ขึ้นไป รองลงมาคือร้อยละ 25.81 มีพื้นที่การถือครองอยู่ในช่วง 1-5 ไร่ ซึ่งการใช้ประโยชน์จากที่ดินของเกษตรกรมีรายละเอียด ดังนี้

1. เป็นที่อยู่อาศัย เกษตรกรส่วนใหญ่ คือร้อยละ 51.61 มีพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัยอยู่ในช่วง 1 - 2 ไร่ รองลงมาคือร้อยละ 35.48 มีที่อยู่อาศัยอยู่ในช่วง 3 - 4 ไร่
2. ทำนา เกษตรกรส่วนใหญ่ คือร้อยละ 41.67 มีพื้นที่ทำนาอยู่ในช่วง 16-20 ไร่ รองลงมาคือร้อยละ 33.34 มีพื้นที่ทำนาอยู่ในช่วงมากกว่า 20 ไร่
3. เลี้ยงโคนม เกษตรกรส่วนใหญ่ คือร้อยละ 44.44 มีพื้นที่เลี้ยงโคนมอยู่ในช่วง 5 - 10 ไร่ รองลงมาคือร้อยละ 37.03 มีพื้นที่เลี้ยงโคนมอยู่ในช่วงต่ำกว่า 5 ไร่
4. เลี้ยงปลา เกษตรกรส่วนใหญ่ คือร้อยละ 63.64 มีพื้นที่เลี้ยงปลาอยู่ในช่วง 16 - 20 ไร่ รองลงมาคือร้อยละ 18.18 มีพื้นที่เลี้ยงปลาอยู่ในช่วงมากกว่า 20 ไร่

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม

การเป็นสมาชิก

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมจะแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้เลี้ยงโคนมชุมชนและชมรมผู้เลี้ยงโคนมชุมชน ซึ่งทั้งสองกลุ่มจะมีสมาชิกต่างกันคือ พบว่าส่วนใหญ่เกษตรกร

จะเป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมร้อยละ 61.29 และรองลงมาคือ เป็นสมาชิกชมรมผู้เลี้ยงโคนม ร้อยละ 38.71

การจัดตั้งกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมชุมทองนั้น ก่อตัวขึ้นโดยการรวมตัวของเกษตรกรเมื่อปี 2528 ต่อมาได้จัดตั้งเป็นกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมชุมทองเมื่อปี 2530 ซึ่งในปัจจุบันมีสมาชิกทั้งหมด 34 ราย โดยมีสมาชิกผู้ทำการเลี้ยงโคนมมีเพียง 19 รายเท่านั้น หลังจากนั้นได้มีเกษตรกรบางส่วนที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกันได้แยกออกมาทำการจัดตั้งเป็นชมรมผู้เลี้ยงโคนมชุมทองเมื่อเดือนธันวาคม 2531 ซึ่งมีสมาชิกทั้งหมด 12 ราย

สาเหตุที่เข้าเป็นสมาชิก

เกษตรกรที่เป็นทั้งสมาชิกกลุ่มและชมรม ส่วนใหญ่คือร้อยละ 48.39 เข้าเป็นสมาชิก เพราะเพื่อนบ้านชักชวน รองลงมาคือร้อยละ 35.48 คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อการเลี้ยงโคนมและ ร้อยละ 16.13 เป็นสมาชิกเนื่องจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ เขตลาดกระบังแนะนำ

บทบาทและหน้าที่

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่เป็นทั้งสมาชิกของกลุ่ม และชมรมส่วนใหญ่คือร้อยละ 58.84 มีสภาพการเป็นสมาชิกทั่วไป รองลงมาคือร้อยละ 32.26 มีบทบาทและหน้าที่เป็นคณะกรรมการ เช่น ผู้จัดการโรงนม, เลขาโรงนม, เทร่วิทยุ และผู้ตรวจสอบ เป็นต้น

การเสียค่าธรรมเนียมในการเข้าเป็นสมาชิก

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมชุมทองทุกคน จะเสีย ค่าธรรมเนียมในการเข้าเป็นสมาชิกเป็นจำนวนเงิน 100 บาท ส่วนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของ ชมรมผู้เลี้ยงโคนมชุมทองทุกคนจะไม่เสียเงินในการเข้าเป็นสมาชิก

ตารางที่ 2 สภาพการเป็นสมาชิกของกลุ่มและชมรม

รายการ	จำนวน (N=31)	ร้อยละ
การเป็นสมาชิก		
กลุ่มผู้เลี้ยงโคนมชุมทอง	19	61.29
ชมรมผู้เลี้ยงโคนมชุมทอง	12	38.71
สาเหตุที่เป็นสมาชิก		
เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์แนะนำ	5	16.31
เพื่อนบ้านชักชวน	15	43.39
คิดว่าเป็นประโยชน์ต่อการเลี้ยงโคนม	11	35.48
บทบาทและหน้าที่		
ประธาน	2	6.45
รองประธาน	2	6.45
คณะกรรมการ	10	32.26
สมาชิกทั่วไป	17	58.84
การเสียค่าธรรมเนียมในการเข้าเป็นสมาชิก		
เสีย (100 บาท/ปี)	19	61.29
ไม่เสีย	12	38.71
ประโยชน์จากการเป็นสมาชิก (n=97)*		
ทำให้มีแหล่งรับซื้อน้ำนมที่แน่นอน	31	31.95
ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น	23	23.71
มีงานทำตลอดปี	11	35.48
ได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในด้านบริการต่าง ๆ	19	19.59
สะดวกในการซื้ออาหารและอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเลี้ยงโคนม	8	8.25
ทำให้เกิดความสามัคคีในกลุ่มหรือชมรม	5	5.15

หมายเหตุ * ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ปัญหาของกลุ่มหรือชมรม

เกษตรกรผู้เลี้ยง ไก่เนื้อที่เป็นทั้งสมาชิกของกลุ่มชมรม ส่วนใหญ่คือร้อยละ 43.40 แสดงความคิดเห็นว่า มีปัญหาเกี่ยวกับพันธุ์ ไก่เนื้อที่ทางสำนักงานกรุงเทพมหานครจัดซื้อมาให้มีปริมาณน้ำหนักลดลง ซึ่งเกษตรกรมีข้อเสนอแนะให้ทางปศุสัตว์เขตลาดกระบังส่งเสริมการเลี้ยง ไก่เนื้อพันธุ์ดีให้มากขึ้นรองลงมาคือร้อยละ 35.85 มีปัญหาในด้านการขาดแคลนเงินทุนในการเลี้ยง ไก่เนื้อ เกี่ยวกับปัญหานี้ทางกลุ่มได้ขอให้สำนักงานกรุงเทพมหานครสนับสนุน โดยการจัดหาเงินกู้ให้ แก่สมาชิกในอัตราดอกเบี้ยต่ำ นอกจากนี้สมาชิกของทั้งกลุ่มและชมมรร้อยละ 13.21 มีปัญหาในเรื่องความขัดแย้งในการบริหารงานของกลุ่มและชมรม ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรให้ทางปศุสัตว์ เขตลาดกระบัง ให้มีการตั้งเป็นเพียงกลุ่มเดียวเพื่อประโยชน์ในการจัดการ

ตารางที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของสมาชิก

ปัญหา	ข้อเสนอแนะ	จำนวน (n=5) [*]	ร้อยละ
1. พันธุ์ ไก่เนื้อให้ปริมาณ น้ำหนักลดลง	ส่งเสริมการเลี้ยง ไก่เนื้อพันธุ์ดีให้มากขึ้น	23	43.40
2. การขาดแคลนเงินทุน ในการเลี้ยง ไก่เนื้อ	ให้ทางเขตลาดกระบัง จัดหาเงินกู้	19	35.85
3. ความขัดแย้งในการบริหาร งานของกลุ่มและชมรม	ควรให้มีการจัดตั้งเป็น เพียงกลุ่มเดียว	7	13.21
4. การขาดความรู้และวิธีการ ที่ถูกต้องในการเลี้ยง ไก่เนื้อ	ให้การศึกษาและอบรม แก่สมาชิกที่ถูกต้อง	4	7.54

หมายเหตุ* ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การประชุมของกลุ่มหรือชมรม

เกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมชุมทอง จะมีการประชุมทุกวันอังคารแรกของทุกเดือน ซึ่งสถานที่ในการประชุมคือ สำนักงานเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานคร ในการประชุมนั้น จะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของสมาชิกและแก้ไขปัญหาของสมาชิกด้วย ซึ่งจะทำให้สมาชิกของกลุ่มทุกท่านมีความพอใจในการตัดสินใจของกลุ่ม นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่ของสำนักงานปศุสัตว์ กรุงเทพมหานครมาเป็นประธานที่ประชุม และมีเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ เขตลาดกระบัง เป็นผู้ให้ความรู้แก่สมาชิกด้วย

ส่วนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของชมรมผู้เลี้ยงโคนมชุมทอง จะมีการประชุมไม่แน่นอน ทั้งนี้ เนื่องจากสมาชิกของชมรมมีจำนวนน้อย มีการติดต่อกันเป็นประจำทุกวัน สำหรับสถานที่ในการประชุมคือ ที่ทำการชมรมผู้เลี้ยงโคนมชุมทอง ซึ่งจะมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยสมาชิกส่วนใหญ่มีความพอใจในการตัดสินใจของชมรม เนื่องจากเป็นเสียงส่วนใหญ่ในการประชุมของชมรมแต่ละครั้งจะ ไม่มีเจ้าหน้าที่ของเขตหรือหน่วยงานอื่น ๆ มาเข้าร่วมประชุม

การรับซื้อน้ำนมดิบจากสมาชิก

กลุ่มผู้เลี้ยงโคนมชุมทอง จะรับซื้อน้ำนมดิบจากสมาชิกในราคา 6.25 บาทต่อกิโลกรัม ทั้งนี้จะมีการตรวจสอบคุณภาพของน้ำนมดิบทุกครั้งที่สมาชิกนำน้ำนมดิบมาจำหน่าย ซึ่งจะมีการตรวจสอบโรคเต้านมอักเสบโดยปศุสัตว์ เขตลาดกระบังทำการตรวจ ซึ่งทางกลุ่มจะมีการรับซื้อน้ำนมดิบตามคุณภาพของน้ำนมดิบที่ทางสมาชิกนำมาจำหน่าย

ส่วนทางชมรมผู้เลี้ยงโคนมชุมทอง จะรับซื้อนมดิบจากสมาชิกในราคา 6.75 บาทต่อกิโลกรัม และทางชมรมจะตรวจสอบคุณภาพของน้ำนมดิบ โดยได้รับความร่วมมือจากคณาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีการผลิตสัตว์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง เป็นผู้ตรวจสอบน้ำนม ซึ่งทางกลุ่มจะซื้อน้ำนมดิบตามคุณภาพของน้ำนมดิบที่สมาชิกนำมาจำหน่าย

การจำหน่ายน้ำนมของกลุ่มหรือชมรม

จากการศึกษาพบว่า การจำหน่ายน้ำนมของกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมชุมทอง มี 2 รูปแบบ ดังต่อไปนี้

1. การจำหน่ายในรูปน้ำนมดิบ ซึ่งจะมีผู้รับซื้อได้แก่
  - 1.1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน จำนวนประมาณ 220 กิโลกรัมต่อวัน ในราคากิโลกรัมละ 7 บาท
  - 1.2 มีผู้มาติดต่อซื้อโดยตรงที่ทำการกลุ่ม จำนวนประมาณ 105 กิโลกรัมต่อวัน ในราคากิโลกรัมละ 9 - 10 บาท
2. การจำหน่ายในรูปน้ำนมพร้อมดื่ม โดยวิธีการพาสเจอร์ไรซ์ แล้วบรรจุขวดขนาด 500 ซีซี. ซึ่งขายส่งในราคาขวดละ 4.50 บาท และขายปลีกในราคาขวดละ 5.00 บาท

ส่วนการจำหน่ายน้ำนมของชมรมผู้เลี้ยงโคนมชุมทอง จะมีลักษณะคล้ายกับกลุ่มผู้เลี้ยงโคนม ซึ่งมี 2 รูปแบบ ดังนี้

1. การจำหน่ายในรูปน้ำนมดิบ ซึ่งมีผู้มารับซื้อ คือ
  - 1.1 คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง จำนวนประมาณ 25 - 30 กิโลกรัมต่อวัน ในราคากิโลกรัมละ 7 บาท
  - 1.2 มีผู้มาติดต่อซื้อโดยตรงที่ทำการชมรม จำนวนประมาณ 90-100 กิโลกรัมต่อวัน ในราคากิโลกรัมละ 8 - 9 บาท
2. การจำหน่ายในรูปน้ำนมพร้อมดื่ม โดยวิธีการพาสเจอร์ไรซ์แล้วบรรจุถุงพลาสติกขนาด 250 ซีซี. ซึ่งขายส่งในราคาถุงละ 3.50 บาท และขายปลีกในราคาถุงละ 4.00 บาท

การจัดการรายได้ของกลุ่มและชมรม

จากการศึกษาเรื่องการจัดการรายได้ของกลุ่มและชมรมพบว่า ทั้งกลุ่มและชมรมต่าง ๆ ก็มีการจัดสรรรายรับ รายจ่ายไว้อย่างมีระเบียบ และจากการดำเนินงานของกลุ่มจะเห็นได้ว่า รายรับจากการดำเนินงานค่อนข้างสูงคือได้รายรับถึง 955,600 บาท/ปี แต่รายจ่ายก็มากเช่นกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

คือ 131,400 บาท/ปี สำหรับชมรมนั้นรายได้จากการดำเนินงานจะได้เท่ากับ 620,660 บาท/ปี และมีรายจ่ายเท่ากับ 565,000 บาท/ปี เมื่อหักรายจ่ายออกจากรายรับแล้วชมรมจะได้กำไรเพียง 55,660 บาท/ปี เท่านั้น (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 แสดงการเปรียบเทียบรายรับและรายจ่ายของกลุ่มและชมรมผู้เลี้ยงโคนมชุมชนทอง

รายการ	รายรับ (บาท/ปี)		รายจ่าย (บาท/ปี)	
	กลุ่มฯ	ชมรมฯ	กลุ่มฯ	ชมรมฯ
	ค่าสมาชิก	3,400	-	
ขายน้ำนมดิบ	799,600	415,660		
ขายน้ำนมพร้อมดื่ม	156,000	205,000		
การประชุมกลุ่ม			1,200	-
การจำหน่ายน้ำนมดิบ				
- ค่าเก็บรักษาน้ำนมดิบ			160,000	101,000
- ค่าขนส่งน้ำนมดิบ			230,000	119,000
การแปรรูปน้ำนม				
- ค่าเชื้อเพลิง			150,000	97,000
- ค่าภาชนะบรรจุ			110,000	109,000
- ค่าแรงงาน			95,000	89,000
- ค่าวัสดุอุปกรณ์			78,000	49,000
รวมทั้งหมด	955,600	620,660	824,200	565,000

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือกลุ่มหรือชมรม

ทางกลุ่มผู้เลี้ยง ไก่เนื้อนั้นจะได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่อไปนี้ คือ

1. ทางสำนักงานกรุงเทพมหานคร และสำนักงานปศุสัตว์กรุงเทพมหานคร ให้ความช่วยเหลือในด้านส่งเสริม และแนะนำวิธีการเลี้ยงที่ถูกต้องตลอดจนนำพันธุ์ ไก่เนื้อมาให้สมาชิกได้ทดลองเลี้ยง

2. สำนักงานปศุสัตว์เขตลาดกระบัง ให้ความช่วยเหลือในด้านการบริการรักษาพร้อมทั้งฉีดวัคซีนป้องกันโรค และบริการผสมเทียม พร้อมทั้งให้ความรู้แก่เกษตรกรในด้านการจัดการ การให้อาหาร การป้องกันโรค ตลอดจนการปรับปรุงพันธุ์

ส่วนทางด้านชมรมผู้เลี้ยง ไก่เนื้อนั้นจะได้รับความช่วยเหลือจากทางคณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง โดยมีอาจารย์ของภาควิชาเทคโนโลยีการผลิตสัตว์ ให้ความช่วยเหลือในด้านตลาดน้ำนมดิบ การให้อาหารและสูตรอาหารแก่สมาชิกชมรมผู้เลี้ยง ไก่เนื้อชุมทอง

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์สภาพการเลี้ยง ไก่เนื้อ

สภาพของโรงเรือน

จากการศึกษาพบว่า สภาพพื้นที่เลี้ยง ไก่เนื้อบริเวณชุมทอง มีสภาพเป็นที่ลุ่มน้ำท่วมถึง การทำคอก และการปลูกสร้างโรงเรือนจำเป็นต้องยกพื้นให้สูงพ้นระดับน้ำ เพื่อให้การระบายน้ำ ไส้โครก และกำจัดสิ่งปฏิกูลออกจากโรงเรือนทำได้สะดวก (ตารางที่ 5)

สถานที่ตั้งของโรงเรือน

เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 58.06 จะสร้างโรงเรือนติดกับที่อยู่อาศัยเพราะเกษตรกร ให้ความสำคัญในการจัดการดูแลอย่างใกล้ชิดเป็นหลัก และเกษตรกรร้อยละ 38.71 จะสร้างโรงเรือนแยกต่างหากจากที่อยู่อาศัย โดยจะปลูกสร้างโรงเรือนเป็นแบบถาวร พื้นเทด้วยคอนกรีต ซึ่งรักษาความสะอาดได้ง่าย

ขนาดของโรงเรือน

พบว่า ขนาดของโรงเรือนของเกษตรกรมีพื้นที่ต่ำสุด 9 ตารางเมตร สูงสุด 56 ตารางเมตร โรงเรือนมีขนาดเฉลี่ย 30 ตารางเมตร ทั้งนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 45.16 สร้างโรงเรือนที่มีขนาดอยู่ในช่วง 11 - 20 ตารางเมตร รองลงมาคือร้อยละ 35.48 สร้างโรงเรือนที่มีขนาดอยู่ในช่วง 21 - 30 ตารางเมตร

ชนิดและวัสดุผนังหลังคา

โรงเรือนโคนมของเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 54.84 จะสร้างหลังคาเป็นแบบหน้าจั่ว รองลงมาคือร้อยละ 41.93 จะสร้างหลังคาเป็นแบบเพิงหมาแหงน ส่วนวัสดุที่ใช้ผนังหลังคาส่วนใหญ่ร้อยละ 38.71 ทำด้วยใบจาก รองลงมาคือร้อยละ 32.25 จะผนังหลังคาด้วยสังกะสี

วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่คือร้อยละ 90.32 จะสร้างโรงเรือนด้วยไม้เนื้อแข็ง รองลงมาคือร้อยละ 9.68 จะสร้างโรงเรือนด้วยคอนกรีต

มูลค่าโรงเรือน

โรงเรือนของเกษตรกรมูลค่าต่ำสุด 3,000 บาท มูลค่าสูงสุด 55,000 บาท มูลค่าโรงเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 10,130 บาท โรงเรือนของเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 38.11 มีมูลค่าอยู่ในช่วง 7,001 - 9,000 บาท รองลงมาคือร้อยละ 19.35 อยู่ในช่วง 5,001 - 7,000 บาท

รางอาหารและรางน้ำ

การสร้างรางอาหารโคนมของเกษตรกรทุกรายจะสร้างไว้ด้านหน้าของโค อยู่ตามความยาวของคอก ซึ่งทำด้วยไม้สูงประมาณ 0.6 เมตร กว้างประมาณ 0.5 เมตร ผนังเตี้ยด้วยคอนกรีต เพื่อให้สะดวกในการกินอาหารของโค และการทำความสะอาดรางอาหาร ส่วนลักษณะของภาชนะที่ให้น้ำ เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ยางรถยนต์เก่าขนาดเล็ก ซึ่งมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 15 - 25 เซนติเมตร โดยนำมาตัดแปลงเป็นอ่างน้ำ ซึ่งในบางครั้งหลังจากให้น้ำแล้วนำมาใช้เป็นที่ใส่อาหารได้อีกด้วย

ตารางที่ 5 แสดงสภาพของโรงเรียน

รายการ	จำนวน (n=31)	ร้อยละ
สถานที่ตั้งของโรงเรียน		
ใต้ถุนบ้าน	1	3.23
ติดกับตัวบ้าน	18	58.06
แยกออกต่างหาก	12	38.71
ขนาดของโรงเรียน		
น้อยกว่า 11 ตารางเมตร	1	3.23
11 - 20 ตารางเมตร	14	45.16
21 - 30 ตารางเมตร	11	35.48
31 - 40 ตารางเมตร	3	9.68
มากกว่า 40 ตารางเมตร	2	6.45
วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างโรงเรียน		
คอนกรีต	3	9.68
ไม้เนื้อแข็ง	28	90.32
วัสดุที่ใช้มุงหลังคา		
สังกะสี	10	32.25
กระเบื้อง	9	29.04
ใบจาก	12	38.71
ประเภทของหลังคา		
เพิงหมาแหงน	17	34.84
เพิงหมาแหงนกลาย	1	3.23
หน้าจั่ว	13	41.93

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ห้องสมุดคณะเทคโนโลยีการเกษตร

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าลาดกระบัง

พันธุ์และการผสมพันธุ์โคนม

พันธุ์โคนม

ระดับสายเลือด

จากการศึกษา พบว่า พันธุ์โคนมที่เกษตรกรเลี้ยงส่วนใหญ่ เป็นพันธุ์ลูกผสม ไฮลสไตนเฟรีเซียม ซึ่งส่วนใหญ่ร้อยละ 87.95 มีระดับสายเลือด 50 - 75% รองลงมาคือร้อยละ 8.93 มีระดับสายเลือด 75 - 80% (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 แสดงระดับสายเลือดของโคนม

ระดับสายเลือด	จำนวน (n=224)	ร้อยละ
50 - 75 เปอร์เซนต์	197	87.95
70 - 80 เปอร์เซนต์	20	8.93
มากกว่า 80 เปอร์เซนต์	7	3.12

ประเภทโคนม

จากการศึกษาพบว่า จำนวนโคนมทั้งหมดของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม เขตลาดกระบัง มีจำนวน 224 ตัว ทั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นโคอยู่ในช่วงรีดนมถึงร้อยละ 30.80 รองลงมาคือร้อยละ 23.21 เป็นลูกโค โคตั้งท้องร้อยละ 20.09 โครุ่นร้อยละ 12.05 โคสาวร้อยละ 8.04 และโคระยะพักนมร้อยละ 5.81 จากจำนวนลูกโคทั้งหมดแยกเป็นเพศเมียร้อยละ 55.77 เพศผู้ร้อยละ 44.23 และจากจำนวนโครุ่นทั้งหมดแยกเป็นเพศเมียร้อยละ 59.26 เพศผู้ร้อยละ 40.74

ตารางที่ 7 แสดงประเภทของโคนม

ประเภทของโคนม	จำนวน				จำนวนทั้งหมด (n=224)	ร้อยละ ของทั้งหมด
	เพศผู้		เพศเมีย			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ลูกโค	23	44.23	29	55.77	52	23.21
โครุ่น	11	40.74	16	59.26	27	12.03
โคสาว	-	-	18	8.04	18	8.04
โคตั้งท้อง	-	-	45	20.09	45	20.09
โคกำลังรีดนม	-	-	69	30.80	69	30.80
โคระยะพักนม	-	-	13	5.81	13	5.81

แหล่งที่มาของโคนม

เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับโคนมจากการซื้อ ขาย ภายในเขตกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 48.39 รองลงมาคือซื้อจากเกษตรกรจังหวัดอื่น ได้แก่ สระบุรี ฉะเชิงเทรา สมุทรปราการ ร้อยละ 35.48 และมีเกษตรกรบางส่วนได้รับโคนมจากโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม กรุงเทพมหานคร ร้อยละ 16.13 (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 แสดงแหล่งที่มาของโคนม

แหล่งที่มาของโคนม	จำนวน (n=31)	ร้อยละ
ซื้อจากเกษตรกรในกรุงเทพฯ	15	48.39
ซื้อจากเกษตรกรจังหวัดอื่น ๆ	11	35.48
โครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมกรุงเทพฯ	5	16.13

การผสมพันธุ์

วิธีการผสมพันธุ์

จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทั้งหมด ใช้วิธีการผสมพันธุ์โดยวิธีผสมเทียม โดยได้รับการบริการฟรีจากเจ้าหน้าที่สำนักงานปศุสัตว์กรุงเทพมหานคร ซึ่งเกษตรกรจะเป็นผู้สังเกตอาการเป็นสัดของโค เมื่อพบโคตัวใดเป็นสัดก็จะแจ้งให้เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ทราบ เพื่อทำการผสมเทียม โดยจะทำการผสมเทียมหลังจากที่แม่โคคลอดลูกแล้ว 2 - 3 เดือน

แนวทางในการผสมพันธุ์

เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องการพันธุ์โฮลส์ตันเฟรีเซียน ซึ่งมีสายเลือด 75 เปอร์เซนต์ขึ้นไป เพราะสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมภายในเขตลาดกระบังได้ดี และให้ผลผลิตทางด้านน้ำนมสูงขึ้น

ส่วนชนิดของน้ำเชื้อซึ่งพบว่า เกษตรกรทั้งหมด ต้องการน้ำเชื้อแข็งที่ผลิตภายในประเทศ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรมีความเชื่อว่า น้ำเชื้อแข็งที่ผลิตภายในประเทศจะเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในประเทศไทย

ปัญหาในการผสมพันธุ์

ปัญหาในการผสมพันธุ์พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 67.74 ได้แก่ อัตราการผสมติดค่อนข้างต่ำ รองลงมาคือร้อยละ 22.58 ได้แก่ เกษตรกรไม่ทราบช่วงเวลาการเป็นสัดที่แน่นอนของโค และร้อยละ 9.68 ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ขาดความรับผิดชอบ คือมาไม่ตรงเวลา หรือบางครั้งไม่มาปฏิบัติหน้าที่ (ตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 แสดงปัญหาในการผสมพันธุ์

ปัญหาในการผสมพันธุ์	จำนวน (n=31)	ร้อยละ
อัตราการผสมติดต่อข้างต่ำ	21	67.74
ไม่ทราบช่วงเวลาการเป็นสัดที่แน่นอนของการเป็นสัด	7	22.58
เจ้าหน้าที่ขาดความรับผิดชอบ	3	9.68

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อาหารและการให้อาหาร

อาหารเหลว

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่จะใช้นมผสมน้ำเลี้ยงลูกโคร้อยละ 61.29 รองลงมาเกษตรกรจะให้ลูกโคกินนมจากแม่โคร้อยละ 38.71 (ตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 แสดงชนิดของอาหารเหลว

ชนิดของอาหารเหลว	จำนวน (n=31)	ร้อยละ
นมจากแม่โค	12	38.71
นมผงเทียมผสมน้ำ	19	61.29

อาหารหยาบ

ชนิดและแหล่งที่มาของอาหารหยาบ

อาหารหยาบที่เกษตรกรใช้เลี้ยงโคนมอยู่เป็นประจำคือ หญ้าสดได้แก่ หญ้าขนและหญ้าปล้อง และมีการเสริมฟางข้าวในฤดูที่ขาดแคลนหญ้า ส่วนแหล่งที่มาของอาหารหยาบ พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมส่วนใหญ่ร้อยละ 90.32 ได้อาหารหยาบที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ รองลงมาคือร้อยละ 9.68 ได้จากนิชอาหารสัตว์ที่ปลูกไว้ตามพื้นที่ว่างเปล่า (ตารางที่ 11)

ปริมาณการให้อาหารหยาบ

เกษตรกรจะให้อาหารหยาบประมาณวันละ 2 ครั้ง คือช่วงเช้าเวลาประมาณ 10.00 - 12.00 น. และตอนเย็น 16.00 - 18.00 น. หลังจากรีดนมเสร็จ ซึ่งปริมาณอาหารหยาบที่ให้นี้ไม่จำกัด ทั้งนี้เกษตรกรส่วนใหญ่จะให้ปริมาณอาหารหยาบประมาณ 25 - 30 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน

ตารางที่ 11 แสดงแหล่งที่มาของอาหารหยาบ

ลักษณะแหล่งที่มาของอาหารหยาบ	จำนวน (n=31)	ร้อยละ
พืชอาหารสัตว์ที่ปลูกไว้ตามพื้นที่ว่างเปล่า	3	9.68
พืชอาหารสัตว์ที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ	28	90.32

อาหารชั้น

ลักษณะอาหารชั้น

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่คือร้อยละ 61.29 จะผสมอาหารชั้นเอง รองลงมาร้อยละ 38.71 จะจ้างให้โรงผสมอาหารสัตว์ผสม ซึ่งเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมชุมทองจะผสมอาหารชั้นเอง หลังจากนั้นทำการจำหน่ายให้แก่สมาชิกในราคา กิโลกรัมละ 4 บาท ส่วนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกชมรมผู้เลี้ยงโคนมชุมทองใช้ซื้ออาหารชั้นที่โรงอาหารสัตว์ผสมในราคา ประมาณ กิโลกรัมละ 4 บาท ซึ่งสูตรอาหารได้จากภาควิชาเทคโนโลยีการผลิตสัตว์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ปริมาณการให้อาหารชั้นต่อวัน

เกษตรกรทุกรายจะให้อาหารชั้นในลักษณะคล้ายกัน คือจะแตกต่างกันตามประเภทของโค คือ การให้อาหารชั้นสำหรับโคเล็กประมาณ 1 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน สำหรับโครุ่น โคสาวและโคพักการให้นมจะให้อาหารชั้นประมาณ 1-2 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน ส่วนโคตั้งท้องให้อาหารชั้นอยู่ในช่วง 5-6 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน สำหรับโคกำลังให้นมเกษตรกรจะให้อาหารชั้นเล็กน้อยเพียงได้นั้นขึ้นกับปริมาณน้ำนมที่แม่โคผลิตได้ เช่น หากแม่โคให้นม 3 กิโลกรัมจะให้อาหารชั้นเสริม 1 กิโลกรัม (ตารางที่ 12)

ตารางที่ 12 แสดงปริมาณการให้อาหารชั้น

ประเภทของโค	ปริมาณอาหารชั้น (ก.ก./ตัว/วัน)
โคเล็ก	1
โครุ่น - โคสาว	1 - 2
โคพักการให้นม	1 - 2
โคตั้งท้อง	5 - 6
โคกำลังให้นม (ปริมาณน้ำนมที่ได้/ตัว/วัน)	
3 กิโลกรัม	1.0
4 กิโลกรัม	1.5
5 กิโลกรัม	1.5
6 กิโลกรัม	2.0
7 กิโลกรัม	2.5
8 กิโลกรัม	2.5
9 กิโลกรัม	3.0
10 กิโลกรัม	3.0
12 กิโลกรัม	4.0
15 กิโลกรัม	5.0
18 กิโลกรัม	6.0

การเสริมวิตามินแร่ธาตุ

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 61.29 จะเสริมวิตามินแร่ธาตุโดยการผสมในอาหารชั้น ในอัตราส่วน 1-2 กิโลกรัมต่ออาหาร 100 กิโลกรัมและใช้ก้อนแร่ธาตุให้เลียงกิน ส่วนเกษตรกรรายอื่นๆ ร้อยละ 38.71 ไม่ได้ใช้ก้อนแร่ธาตุให้โคเลียงกิน (ตารางที่ 13) เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนเวลาสำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตเห็นไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 13 แสดงการเสริมวิตามินแร่ธาตุ

การเสริมวิตามินแร่ธาตุ	จำนวน (n=31)	ร้อยละ
มีการใช้ก่อนแร่ธาตุ	19	61.29
ไม่ได้ใช้ก่อนแร่ธาตุ	12	38.71

แหล่งน้ำที่ใช้เลี้ยงโคนม

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 90.32 ใช้น้ำจากคลองในการเลี้ยงโคนม รองลงมาคือ ร้อยละ 9.68 ใช้น้ำบาดาลในการเลี้ยงโคนม (ตารางที่ 14)

ตารางที่ 14 แสดงแหล่งน้ำที่ใช้เลี้ยงโคนม

แหล่งน้ำ	จำนวน (n=31)	ร้อยละ
น้ำบาดาล	3	9.68
น้ำจากคลอง	28	90.32

การเลี้ยงดูโคนมระยะต่าง ๆ

การเลี้ยงดูลูกโคนมก่อนหย่านม

เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 61.29 จะปล่อยให้ลูกโคอยู่กับแม่ 3-6 วัน ซึ่งการกระทำเช่นนี้ลูกโคจะกินนมน้ำเหลืองจากแม่โค ทำให้ได้รับภูมิคุ้มกันต่าง ๆ ที่มีอยู่ในนมน้ำเหลือง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เข้าสู่ร่างกาย หลังจากนั้นเกษตรกรจะแยกลูกโคจากแม่ โดยรีดนมให้กินวันละ 2-3 ลิตร พร้อมกับหัดให้กินหญ้าและอาหารข้น รองลงมาร้อยละ 38.71 จะปล่อยให้ลูกโคอยู่กับแม่จนหย่านม 6-7 เดือน (ตารางที่ 15)

การเลี้ยงดูโครุ่น-โคสาว

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีหลักเกณฑ์ในการเลี้ยงดูโครุ่นและโคสาว เกษตรกรจะเลี้ยงรวมกันภายในคอก และเสริมอาหารข้นประมาณ 1-2 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน ให้อาหารหยาบประมาณวันละ 25 กิโลกรัมต่อตัว สำหรับโคสาวเมื่อมีอาการเป็นสัดก็จะแจ้งให้ปศุสัตว์ทราบเพื่อทำการผสมเทียม

การเลี้ยงดูโคตั้งท้อง

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมส่วนใหญ่จะดูแลโคตั้งท้องเหมือนกับโคประเภทอื่น ๆ เพียงแต่เพิ่มปริมาณให้อาหารมากขึ้นในช่วงก่อนคลอด 2-3 เดือน นอกจากนี้ค่อย ๆ ลดปริมาณการรีดนม และทำการหยุดพักการรีดนมก่อนที่แม่โคจะคลอดประมาณ 2 เดือน

การเลี้ยงดูแม่โคกำลังให้นม

เกษตรกรส่วนใหญ่จะเลี้ยงดูโคที่กำลังให้นม โดยการเพิ่มอาหารข้นและอาหารหยาบตามปริมาณน้ำนมที่เพิ่มขึ้น และทำการผสมเทียมเมื่อโคมีอาการเป็นสัด โดยแจ้งให้เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ทราบ

ตารางที่ 15 แสดงการเลี้ยงดูลูกโคก่อนหย่านม

การเลี้ยงดูลูกโคก่อนหย่านม	จำนวน (n=31)	ร้อยละ
ปล่อยให้อยู่กับแม่โค 3-6 วัน	19	61.29
ปล่อยให้อยู่กับแม่โค 6-7 เดือน	12	38.71

แรงงานในการเลี้ยงโค

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 54.84 มีการใช้แรงงานทั้งหมดในการเลี้ยงโคนม อยู่ในช่วง 3-4 คน รองลงมาคือร้อยละ 32.25 มีแรงงานทั้งหมดอยู่ในช่วง 1-2 คน ส่วนแรงงานเต็มเวลาส่วนใหญ่คือร้อยละ 90.32 อยู่ในช่วง 1-2 โดยแรงงานเต็มเวลาเฉลี่ย 2 คน นอกจากนี้ยังพบว่า มีแรงงานเสริมที่ช่วยในการเลี้ยงโคนมคือส่วนใหญ่ร้อยละ 94.73 อยู่ในช่วง 1-2 คน ซึ่งแรงงานเสริมเฉลี่ย 2 คน โดยแรงงานเสริมที่ช่วยในการเลี้ยงโคนมได้จากลูกหลานของเกษตรกร ซึ่งจะช่วยในตอนเย็นหลังเลิกเรียนแล้ว และในวันหยุด (ตารางที่ 16)

ตารางที่ 16 แสดงแรงงานในการเลี้ยงโคนม

รายการ	จำนวน (n=31)	ร้อยละ
แรงงานทั้งหมด		
1 - 2 คน	10	32.25
3 - 4 คน	17	54.84
5 - 6 คน	4	12.91
แรงงานเต็มเวลา		
1 - 2	28	90.32
3 - 4	3	9.68
แรงงานเสริม (n=19)*		
1 - 2 คน	18	94.73
3 - 4 คน	1	5.27

หมายเหตุ * เกษตรกรบางรายไม่มีแรงงานเสริม

เอกสารนี้เป็นเอกสารทบทวนไม่สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่อนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โรค - พยาธิ และการป้องกันรักษา

โรคและการป้องกันรักษา

ฟาร์มของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมในเขตลาดกระบังส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 77.42 ไม่เคยพบโรค ส่วนฟาร์มของเกษตรกรที่พบโรคส่วนใหญ่คือ ร้อยละ 12.90 ได้แก่โรคปากและเท้าเปื่อย รองลงมาคือ ร้อยละ 6.45 ได้แก่โรคเต้านมอักเสบ นอกจากนี้พบโรคแท้งติดต่อ ร้อยละ 3.23 ส่วนการป้องกันรักษาจะทำการฉีดวัคซีนให้แก่โคนมโดยมีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 18)

1. ฉีดวัคซีนป้องกันโรคปากและเท้าเปื่อย ครบ 3 ชนิดคือ เอ เอเซียวัน และโอ ให้แก่ลูกโคหย่านมทุก ๆ 6 เดือน
2. ฉีดวัคซีนป้องกันโรคเฮโมรายิคเซฟติซิเมีย หรือโรคคอบวม ให้แก่ลูกโคหย่านมทุก ๆ 6 เดือน โดยจะทำร่วมกับโรคปากและเท้าเปื่อย
3. ฉีดวัคซีนป้องกันโรคแท้งติดต่อสเตรน 19 ให้แก่ลูกโคเพศเมียเมื่ออายุ 3 - 6 เดือน
4. รักษาโรคเต้านมอักเสบในรายที่เป็นโรคเต้านมอักเสบ ซึ่งเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม จะได้รับการบริการฉีดวัคซีนดังกล่าวจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ เขตลาดกระบัง โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น

พยาธิและการป้องกันรักษา

พยาธิภายนอกที่เกษตรกรส่วนใหญ่พบคือ ยุง ร้อยละ 46.97 รองลงมา ร้อยละ 28.79 คือเห็บ และร้อยละ 19.70 คือแมลงวัน นอกจากนี้พบเหาและเห็บบางเล็กน้อย เกษตรกรส่วนใหญ่ จะทำการกำจัดพยาธิภายนอกคือพวกเห็บ ยุง เห็บ เหา และแมลงวัน โดยการซื้อยามากำจัดพยาธิเอง ค่าใช้จ่ายแต่ละครั้งประมาณ 10 - 15 บาท (ตารางที่ 18)

ส่วนพยาธิภายในที่เกษตรกรส่วนใหญ่พบร้อยละ 62.50 ได้แก่ พยาธิใบไม้ในตับ รองลงมา ร้อยละ 27.50 พบพยาธิตัวกลม และเกษตรกรอีกร้อยละ 7.50 พบว่ามีพยาธิตัวติด ซึ่งโคนมทุกตัวของเกษตรกรจะได้รับการถ่ายพยาธิภายใน เช่น พยาธิใบไม้ในตับและพยาธิตัวกลม

นอกจากนี้ยังได้รับการป้องกันโดยวิธีการฉีดยาที่มีชื่อทางการค้าว่า โทรแค็กซ์ ในระยะเวลาทุก ๆ 6 เดือน โดยเจ้าหน้าที่ของปศุสัตว์ เขตลาดกระบัง ซึ่งไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น (ตารางที่ 17)

การป้องกันและรักษา

การป้องกันและรักษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 50.82 ได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ เขตลาดกระบังรวมทั้งเกษตรกรเจ้าของฟาร์มทำเองด้วย รองลงมาคือร้อยละ 31.11 เจ้าของฟาร์มจะป้องกันและรักษาเอง และมีเพียงร้อยละ 19.67 เท่านั้นที่รับบริการจากเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ เขตลาดกระบังเพียงอย่างเดียว (ตารางที่ 17)

ตารางที่ 17 แสดงโรค - พยาธิและการป้องกันรักษา

รายการ	จำนวน (n=31)	ร้อยละ
โรคที่เคยพบในฟาร์ม		
โรคเต้านมอักเสบ	2	6.45
โรคแท้งติดต่อ	1	3.23
โรคปากและเท้าเปื่อย	4	12.90
ไม่เคยพบโรค	24	77.42
พยาธิภายนอกที่พบในฟาร์ม (n=66)*		
ยุง	31	46.97
เห็บ	19	28.79
แมลงวัน	13	19.70
เห็บ	2	3.03
เหา	1	1.51

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 17 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=31)	ร้อยละ
พยาธิภายในที่พบในฟาร์ม (n=40)*		
พยาธิตัวกลม	11	27.25
พยาธิใบไม้ในตับ	25	62.50
พยาธิตัวแบน	1	2.50
พยาธิตัวติด	3	7.50
การป้องกันและรักษาทำโดย (n=61)*		
เจ้าหน้าที่ของรัฐและเจ้าของฟาร์ม	31	50.82
เจ้าของฟาร์ม	12	19.67
เจ้าหน้าที่ของรัฐ	19	31.11

หมายเหตุ * ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

การรีดนม

วิธีการและสถานที่ในการรีดนม

เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 90.32 รีดนมด้วยมือ ทั้งนี้เพราะเกษตรกรมีจำนวนโคนมน้อย ซึ่งไม่คุ้มค่ากับการใช้เครื่องรีดนม มีเพียงร้อยละ 9.68 ที่รีดนมด้วยเครื่องรีด (ตารางที่ 18)

ส่วนสถานที่ในการรีดมนั้นเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 90.32 จะทำการรีดนมในคอกเลี้ยง ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรถือความสะดวกในการรีดนม และเป็นการประหยัดต้นทุนในการสร้างคอกรีดนมเพราะเกษตรกรมีเงินทุนจำกัด รองลงมาคือร้อยละ 9.68 จะรีดนมในคอกรีดนม (ตารางที่ 18)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การเตรียมการและขั้นตอนการรีดนม

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมจะรีดนมวันละ 2 ครั้ง คือตอนเช้าเวลาประมาณ 5.00-6.00 น. และตอนเย็นเวลาประมาณ 16.00-17.00 น. สำหรับการเตรียมการและขั้นตอนการรีดนมส่วนใหญ่มีหลักการดังนี้

1. การทำความสะอาด ก่อนการรีดนมทุกครั้ง เกษตรกรจะอาบน้ำให้โคที่รีดนม หลังจากนั้นเกษตรกรจะใช้ผ้าชุบน้ำอุ่นหรือชุบน้ำยาฆ่าเชื้อ เช่น คลอรีน เช็ดล้างเต้านมหรือนวดเต้านม เพื่อช่วยกระตุ้นการปล่อยน้ำนมพร้อมทั้งให้โคกินอาหารขึ้นไปด้วย

2. ขั้นตอนการรีดนม เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้วาสลิน นวดเต้านมและหัวนมก่อนรีดนม เพื่อช่วยให้หัวนมสันเสียดวกในการรีด โดยจะใช้นิ้วหัวแม่มือและนิ้วชี้รีดหัวนมจากส่วนโคนมายังส่วนปลายของหัวนม โดยจะรีดทีละคู่คือ คู่หน้าและคู่หลัง เมื่อรีดคู่หน้าเสร็จแล้วจึงรีดคู่หลังและกลับมารีดคู่หน้าซ้ำอีกสลับกันจนแน่ใจว่านมหมดเต้าจึงหยุดรีดนม

ปริมาณน้ำนมที่ผลิตได้

จากการศึกษาพบว่า ปริมาณน้ำนมทั้งหมดของเกษตรกรที่ผลิตได้สูงสุดคือ 130 กก./วัน/ฟาร์ม และผลิตต่ำสุด 5 กก./วัน/ฟาร์ม เฉลี่ยผลิตได้ 22 กก./วัน/ฟาร์ม เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 34.48 มีปริมาณน้ำนมที่ผลิตได้ในฟาร์มอยู่ในช่วง 16-20 กก./วัน รองลงมาคือร้อยละ 20.69 ผลิตปริมาณน้ำนมได้อยู่ในช่วง 26-30 กก./วัน (ตารางที่ 19)

ขณะเดียวกันพบว่าปริมาณน้ำนมเฉลี่ยต่อตัวสูงสุด 20 กก./วัน ต่ำสุด 4 กก./วัน และเฉลี่ย 7.9 กก./วัน ซึ่งโคนมของเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 65.51 ให้ปริมาณน้ำนมเฉลี่ยต่อตัวในช่วง 6-10 กก./วัน รองลงมาร้อยละ 24.14 ให้ปริมาณน้ำนมเฉลี่ย/ตัวอยู่ในช่วง 1-5 กก./วัน (ตารางที่ 18)

ตารางที่ 18 การรีดนมและปริมาณน้ำนมที่ผลิตได้

รายการ	จำนวน (n=31)	ร้อยละ
วิธีการรีดนม		
รีดนมด้วยมือ	28	90.32
รีดนมด้วยเครื่องรีด	3	9.68
สถานที่ในการรีดนม		
ในคอกเลี้ยง	28	90.32
ในคอกรีดนม	3	9.68
ปริมาณน้ำนมที่ผลิตได้ในฟาร์มต่อวัน (n=29)*		
1 - 5 กิโลกรัม	2	6.90
6 - 10 กิโลกรัม	2	6.90
11 - 15 กิโลกรัม	4	13.79
16 - 20 กิโลกรัม	10	34.48
21 - 25 กิโลกรัม	3	10.34
26 - 30 กิโลกรัม	6	20.69
30 กิโลกรัมขึ้นไป	2	6.90
ปริมาณน้ำนมต่ำสุด 5 กิโลกรัม		
ปริมาณน้ำนมสูงสุด 130 กิโลกรัม		
ปริมาณน้ำนมเฉลี่ย 22 กิโลกรัม		
ปริมาณน้ำนมที่รีดได้เฉลี่ยต่อตัวต่อวัน (n=29)*		
1 - 5 กิโลกรัม	7	24.14
6 - 10 กิโลกรัม	19	65.51
11 - 15 กิโลกรัม	2	6.90
16 - 20 กิโลกรัม	1	3.45

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 18 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=31)	ร้อยละ
ปริมาณน้ำนมต่ำสุด	4 กิโลกรัม	
ปริมาณน้ำนมสูงสุด	20 กิโลกรัม	
ปริมาณน้ำนมเฉลี่ย	7.9 กิโลกรัม	

หมายเหตุ * ยังผลิตน้ำนมไม่ได้ 2 ราย

ตอนที่ 4 การตลาดและต้นทุนการผลิต

การตลาด

การจำหน่ายน้ำนม

เกษตรกรทุกรายจะจำหน่ายน้ำนมในรูปแบบนมดิบ โดยเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่ม จะนำน้ำนมมาจำหน่ายยังศูนย์รับน้ำนมของกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมชุมทอง ซึ่งปริมาณน้ำนมที่จำหน่ายจะเท่ากับปริมาณน้ำนมที่ผลิตได้ในฟาร์มทั้งหมดต่อวัน ซึ่งทางกลุ่มจะรับซื้อน้ำนมดิบในราคา กิโลกรัมละ 6.25 บาท

ส่วนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของชมรม จะนำน้ำนมมาจำหน่ายยังศูนย์รับนมของชมรมผู้เลี้ยงโคนมชุมทอง โดยปริมาณน้ำนมที่จำหน่ายจะเท่ากับปริมาณน้ำนมที่ผลิตได้ในแต่ละวัน ซึ่งทางชมรมจะรับซื้อน้ำนมดิบในราคา กิโลกรัมละ 6.75 บาท

การจำหน่ายน้ำนมดิบในแต่ละวัน

เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมส่วนใหญ่ร้อยละ 68.97 จะจำหน่ายน้ำนมวันละ 1 ครั้ง ในเวลาเช้า รองลงมาร้อยละ 31.03 จะจำหน่ายน้ำนมวันละ 2 ครั้ง ในเวลาเช้าและเย็น

(ตารางที่ 19)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 19 แสดงการจำหน่ายน้ำนมดิบแต่ละวัน

แสดงการจำหน่ายน้ำนมดิบ (วัน)	จำนวน (n=29)	ร้อยละ
1 ครั้งเวลาเช้า	20	68.97
2 ครั้งเวลาเช้า - เย็น	9	31.39

การเก็บรักษาน้ำนมดิบ

เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่อาศัยอยู่ใกล้บริเวณศูนย์รับน้ำนม ดังนั้นหลังจากรีดนมเสร็จแล้ว จะรีบส่งน้ำนมดิบให้ศูนย์รับน้ำนม โดยไม่มีการเก็บรักษาน้ำนมไว้ ซึ่งที่ศูนย์รับน้ำนมของกลุ่มและชมรมอาจจะมีการเก็บรักษาน้ำนมดิบของเกษตรกรไว้ โดยกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมชุมทองจะสร้างถังเก็บน้ำนมเป็นถังสี่เหลี่ยม กว้าง 97 เซนติเมตร ยาว 127 เซนติเมตร สูง 74 เซนติเมตร ซึ่งสร้างเป็นสิ่งกะสิบด้วยโฟมและอิฐมอญ การเก็บรักษาน้ำนมทำได้โดยนำถังรวมน้ำนมขนาด 40 ลิตร ใสลงไปในถังเก็บน้ำนม ซึ่งจะใช้น้ำแข็งเป็นตัวรักษาอุณหภูมิที่ระดับ 4 - 8 °ซ.°

สำหรับการเก็บรักษาน้ำนมดิบของชมรมผู้เลี้ยงโคนมชุมทอง จะเก็บในถังสี่เหลี่ยม กว้าง 100 เซนติเมตร ยาว 120 เซนติเมตร สูง 80 เซนติเมตร ซึ่งเป็นถังไฟเบอร์มีฝาปิดมิดชิด การเก็บรักษาน้ำนมทำได้โดยนำถังรวมน้ำนมขนาด 30 ลิตร จำนวน 6 ถัง ใสลงไปในถังเก็บน้ำนม ซึ่งใช้น้ำแข็งเป็นตัวรักษาอุณหภูมิให้อยู่ระดับ 4 - 8 °ซ.°

ปัญหาในการจำหน่ายน้ำนม

จากการศึกษาพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 58.62 ไม่มีปัญหาในการจำหน่ายน้ำนม เนื่องจากมีแหล่งรับซื้อน้ำนมที่แน่นอนคือ กลุ่มผู้เลี้ยงโคนมชุมทองและชมรมผู้เลี้ยงโคนมชุมทอง รองลงมาร้อยละ 20.68 มีปัญหาในเรื่องผลิตรายได้ไม่เพียงพอต่อการจำหน่าย และร้อยละ 13.79 มีปัญหาเกี่ยวกับราคาน้ำนมมีราคาต่ำ (ตารางที่ 20)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 20 แสดงปัญหาในการจำหน่ายน้ำนม

ปัญหาในการจำหน่ายน้ำนม	จำนวน (n=29)	ร้อยละ
- น้ำนมไม่เพียงพอจำหน่าย	6	20.68
- ราคาน้ำนมต่ำ	4	13.79
- ขาดหลักการในการเก็บรักษาน้ำนม	2	6.89
- ไม่มีปัญหาในการจำหน่าย	17	58.62

ต้นทุนการผลิตน้ำนมดิบ

จากการศึกษาการใช้ต้นทุนในการผลิตน้ำนมต่อ 100 กิโลกรัม โดยคิดค่าเฉลี่ยจากทุกฟาร์ม พบว่าเกษตรกรที่ใช้ต้นทุนผันแปรร้อยละ 76.78 คิดเป็นจำนวนเงิน 329.23 บาท และใช้ต้นทุนคงที่ร้อยละ 23.22 คิดเป็นจำนวนเงิน 99.55 บาท ดังนั้นต้นทุนในการผลิตน้ำนมทั้งหมดเท่ากับ 428.78 บาทต่อน้ำนมดิบ 100 กิโลกรัม แต่หากคิดเทียบเป็นน้ำนมดิบ 1 กิโลกรัม จะใช้ต้นทุนผันแปรเป็นเงิน 3.29 บาท และต้นทุนทั้งหมดเท่ากับ 4.28 บาทต่อน้ำนมดิบ 1 กิโลกรัม ทั้งนี้ เนื่องจากการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรในเขตลาดกระบังเกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมชุมชนทองจะได้รับความช่วยเหลือจากปศุสัตว์เขตลาดกระบัง จึงทราบวิธีการที่จะลดต้นทุนในการผลิตสำหรับเกษตรกรบางส่วนที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือจะมีต้นทุนในการผลิตสูง (ตารางที่ 21)

ตารางที่ 21 แสดงต้นทุนการผลิตน้ำนมดิบเฉลี่ยทุกฟาร์มของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมเขตลาดกระบัง
ปี พ.ศ. 2532

(หน่วย : บาท)

รายการ	ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยทุกฟาร์ม (100 ก.ก. : บาท)	เปอร์เซ็นต์
ต้นทุนผันแปร	329.23	76.78
ค่าแรงงาน	50.13	
ค่าอาหารชั้น	201.68	
ค่าอาหารหยาบ	49.27	
ค่าน้ำ-ไฟฟ้า	2.87	
ค่าอุปกรณ์	2.94	
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น	4.41	
ค่ายาป้องกันและรักษาโรค	5.37	
ค่าผสมพันธุ์	2.79	
ค่าขนส่ง	6.13	
ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน 13%	3.64	
ต้นทุนคงที่	99.55	23.22
ค่าใช้ที่ดิน	8.75	
ค่าเสื่อมเครื่องมือและอุปกรณ์	9.87	
ค่าเสียโอกาสเครื่องมือและอุปกรณ์	8.35	
ค่าเสื่อมคอกและโรงเรือน	2.23	
ค่าเสียโอกาสคอกและโรงเรือน	3.45	
ค่าเสื่อมพันธุ์ของแม่โค	13.40	
ค่าเสียโอกาสของแม่โค	53.50	

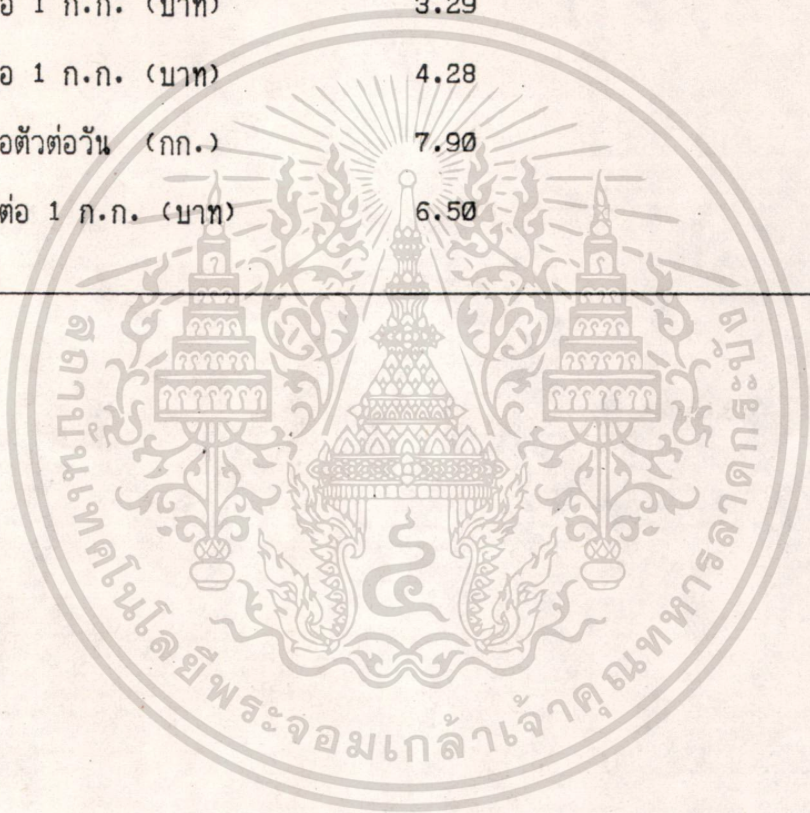
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 21 (ต่อ)

(หน่วย : บาท)

รายการ	ต้นทุนการผลิตเฉลี่ยทุกฟาร์ม (100 ก.ก. : บาท)	เปอร์เซ็นต์
รวมต้นทุนการผลิตทั้งหมด/100 ก.ก.	428.78	100
ต้นทุนผันแปรต่อ 1 ก.ก. (บาท)	3.29	
ต้นทุนทั้งหมดต่อ 1 ก.ก. (บาท)	4.28	
น้ำมันที่รีดได้ต่อตัวต่อวัน (กก.)	7.90	
ราคานมเฉลี่ยต่อ 1 ก.ก. (บาท)	6.50	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม ในเขตลาดกระบัง ทั้งหมด 31 คน พอสรุปได้ดังนี้

สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมจำนวน 31 ราย ส่วนใหญ่เป็นชาย ร้อยละ 93.55 มีอายุเฉลี่ย 42 ปี มีสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 5 คน ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นอกจากนี้เกษตรกรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเลี้ยงโคนมเป็นอาชีพหลัก และอาชีพรองคือ การทำนา รายได้เฉลี่ยของเกษตรกรเฉลี่ย 93,599.33 บาทต่อปี มีพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 23 ไร่ต่อคน การใช้พื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่ทำนา และเลี้ยงโคนม

สภาพการเป็นสมาชิก

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมชุมทองร้อยละ 61.29 และร้อยละ 38.71 เป็นสมาชิกชมรมผู้เลี้ยงโคนมชุมทองทั้งนี้เพราะเพื่อนบ้านชักชวนซึ่งต้องเสียค่าธรรมเนียมคนละ 100 บาท ประโยชน์ที่เกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับจากการเข้าเป็นสมาชิกคือ มีแหล่งรับซื้อน้ำนมที่แน่นอน ส่วนปัญหาของการเลี้ยงโคนมที่สำคัญ คือ พันธุ์โคนมที่มีอยู่ให้ปริมาณน้ำนมลดลง ทั้งนี้ เกษตรกรได้เสนอแนวทางแก้ไขคือ ขอให้เจ้าหน้าที่ปศุสัตว์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งเสริมการเลี้ยงโคนมพันธุ์ดีเพิ่มขึ้น

สภาพการเลี้ยงโคนม

เกษตรกรส่วนใหญ่จะสร้างโรงเรือนติดกับที่อยู่อาศัย โดยใช้ไม้เนื้อแข็งในการก่อสร้างโรงเรือนส่วนใหญ่จะสร้างหลังคาแบบหน้าจั่ว มุงด้วยใบจาก ขนาดของโรงเรือนเฉลี่ย 30 ตารางเมตร มูลค่าของโรงเรือนเฉลี่ยเท่ากับ 10,130 บาท เกษตรกรจะสร้างรางอาหาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ไว้ด้านหน้าของโค ตามความยาวของคอกพื้นจะเทด้วยคอนกรีต ซึ่งทำความสะอาดได้ง่าย ส่วนรางน้ำจะใช้ยางรถยนต์เก่าขนาดเล็ก ซึ่งมีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 15-25 เซนติเมตร

พันธุ์และการผสมพันธุ์ โคนมที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นโคเพศเมียลูกผสมพันธุ์โฮลสไตน์ฟรีเซียน ระดับสายเลือด 50-75 เปอร์เซ็นต์ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในระยะให้น้ำนม โคนมส่วนใหญ่ได้จากการซื้อขายในกรุงเทพมหานคร การผสมพันธุ์ส่วนมากใช้วิธีการผสมเทียม และต้องการน้ำเชื้อแข็งที่ผลิตภายในประเทศ ส่วนปัญหาการผสมพันธุ์คือ อัตราการผสมติดค่อนข้างต่ำ

อาหารและการให้อาหาร เกษตรกรส่วนใหญ่จะผสมอาหารกันเอง ส่วนการเสริมวิตามินแร่ธาตุจะผสมในอาหารข้นและให้โคเลียกินก้อนแร่ธาตุด้วย อาหารหยาบส่วนใหญ่ใช้หญ้าขี้เหล็กขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยตัดให้กินในโรงเรือนประมาณวันละ 25-30 กิโลกรัม ส่วนอาหารข้นให้ตามประเภทของโค เช่น โคเล็ก โครุ่น-โคสาว โครยะพักนมให้ 1-2 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน ส่วนโคตั้งท้องให้ 5-6 กิโลกรัมต่อตัวต่อวัน และโคกำลังให้นมจะขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำนมที่โคให้คือถ้าให้นม 3 กิโลกรัมจะให้อาหารข้น 1 กิโลกรัม

การเลี้ยงดูโคนม ในระยะลูกโคก่อนหย่านม ส่วนใหญ่จะปล่อยให้ลูกโคอยู่กับแม่โค 3-6 วัน ส่วนโครุ่น โคสาว ส่วนใหญ่ไม่มีหลักเกณฑ์ในการเลี้ยงมักจะเลี้ยงรวมกันในคอก ส่วนโคตั้งท้องจะมีการเพิ่มอาหารข้นก่อนคลอด 2-3 เดือน นอกจากนี้โคกำลังให้นมจะเพิ่มอาหารข้นตามปริมาณน้ำนมที่เพิ่มขึ้น ส่วนแรงงานที่ใช้ในการเลี้ยงโคนม คือ เกษตรกรเจ้าของฟาร์มเป็นตัวอื่น และมีแรงงานเสริมคือ พวกลูก หลาน ที่มาช่วยตอนเย็นและวันหยุด

โรคและการป้องกันรักษา ฟาร์มของเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่พบว่าโคเป็นโรค พยาธิภายนอกที่พบส่วนใหญ่คือ ยุง ส่วนพยาธิภายในที่พบมากคือ พยาธิใบไม้ในตับ การป้องกันส่วนใหญ่กระทำโดยเจ้าของฟาร์ม โดยได้รับความช่วยเหลือจากปศุสัตว์เขตลาดกระบัง ในการฉีดวัคซีนป้องกันโรคและพยาธิกระทำตามโปรแกรม

การรีดนม เกษตรกรส่วนใหญ่จะรีดนมด้วยมือ สถานที่ในการรีดนมคือ ในคอกเลี้ยงจะรีดวันละ 2 ครั้ง คือเช้าประมาณ 5.00-6.00 น. และตอนเย็นเวลาประมาณ 16.00-17.00 น. ปริมาณน้ำนมที่ผลิตได้ทั้งหมดเฉลี่ย 22 กิโลกรัมต่อวันต่อฟาร์ม ส่วนปริมาณน้ำนมเฉลี่ยต่อตัว เท่ากับ 7.9 กิโลกรัมต่อวัน

การตลาดและต้นทุนการผลิต

การจำหน่ายน้ำนม เกษตรกรทั้งหมดจำหน่ายน้ำนมในรูปแบบน้ำนมดิบในราคาเฉลี่ย กิโลกรัม 6.25-6.75 บาท เกษตรกรส่วนใหญ่จะจำหน่ายน้ำนมวันละ 1 ครั้ง คือเวลาเช้า โดยไม่มีการเก็บรักษา น้ำนมดิบ เพราะศูนย์รับซื้อน้ำนมอยู่ใกล้บ้าน จึงไม่มีปัญหาในการจำหน่ายน้ำนม

ต้นทุนในการผลิตน้ำนมของเกษตรกรต่อน้ำนม 100 กิโลกรัม ส่วนใหญ่เป็นต้นทุนผันแปรร้อยละ 76.89 และต้นทุนคงที่ร้อยละ 23.22 ต้นทุนในการผลิตน้ำนมต่อ 100 กิโลกรัม เท่ากับ 428.78 บาท ซึ่งถ้าคิดเป็นน้ำนมดิบ 1 กิโลกรัม จะใช้ต้นทุนเท่ากับ 4.28 บาท

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสภาพการเลี้ยงโคนมของผู้เลี้ยงโคนมในเขตลาดกระบัง คณะผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. โคนมของผู้เลี้ยงโคนมที่มีอยู่เดิม ส่วนใหญ่ได้มาจากสำนักงานกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นโคนพันธุ์ลูกผสมไฮลส์ไต้หวันฟรีเซียน ซึ่งระดับสายเลือดไม่แน่นอน อยู่ระหว่าง 50% ถึง 75% สำนักงานปศุสัตว์เขตลาดกระบังควรแนะนำส่งเสริมให้ผู้เลี้ยงโคนมเลี้ยงโคนพันธุ์ดีให้มากขึ้น โดยควรจะเป็นโคนพันธุ์ลูกผสมไฮลส์ไต้หวันฟรีเซียน เรดเดน หรือบราวส์วิส โดยมีระดับเลือดพันธุ์แท้ไม่เกิน 75% และจะมีเลือดโคนพันธุ์พื้นเมืองไม่เกิน 35%
2. การขาดเงินทุน เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การเลี้ยงโคนมไม่ขยายเท่าที่ควร สำนักงานปศุสัตว์ เขตลาดกระบังควรร่วมมือกับสถาบันการเงิน เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ในการจัดทำโครงการส่งเสริมการเลี้ยงโคนม โดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ควรจะสนับสนุนในส่วนของเงินทุนในอัตราดอกเบี้ยต่ำขณะเดียวกันสำนักงานปศุสัตว์เขตลาดกระบังควรส่งเสริมและเผยแพร่ความรู้และเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการเลี้ยงโคนม สำหรับฟาร์มขนาดเล็ก ทั้งนี้อาจจะขอความร่วมมือด้านวิชาการจากคณาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีการผลิตสัตว์ คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบังด้วย

3. ปัจจุบันนี้ ผู้เลี้ยงโคนมในเขตลาดกระบัง รวมตัวเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้เลี้ยงโคนมชุมทอง และชมรมผู้เลี้ยงโคนมชุมทอง สำนักงานปศุสัตว์เขตลาดกระบัง ควรผลักดันและสนับสนุนให้รวมเป็นกลุ่มเดียวเพื่อให้ได้น้ำนมในปริมาณมาก ซึ่งถ้าหากทำได้ จะมีแนวทางในการต่อรองราคากับผู้ซื้อมากขึ้น ขณะเดียวกันจะสามารถพัฒนารูปแบบของภาชนะที่ใช้บรรจุให้เหมาะสมยิ่งขึ้น รวมทั้งยังมีแนวทางในการพัฒนาการแปรรูปน้ำนมได้อีกด้วย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารอ้างอิง

กองวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร. ต้นทุนการผลิตน้ำแมคปี้ 2530. เอกสารเศรษฐกิจการเกษตร
เลขที่ 78. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
54 หน้า.

กองส่งเสริมการปศุสัตว์ กรมปศุสัตว์. 2524. คำแนะนำการเลี้ยงโคนม. วารสารปศุสัตว์.
กรุงเทพมหานคร.

จรัญ จันทลักษณ์. 2522. แนวทางการปรับปรุงพันธุ์โคนมสำหรับประเทศไทย. วารสาร
ปศุสัตว์. 12 (6) : 47 - 56.

ชวณิศดากร วารารณ. 2520. การเลี้ยงโคนม. โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, กรุงเทพฯ.
363 หน้า.

. 2524. การเลี้ยงโคนม. โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช. กรุงเทพฯ.

ชาญชัย จันทร์เชื้อ. 2530. การใช้เทคโนโลยีการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมอยุธยา
จำกัด จังหวัดอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ตรีพล เจาะจิต. 2520. การเลี้ยงสัตว์ใหญ่เบื้องต้น เล่ม 2. คณะเกษตรศาสตร์นครศรี-
ธรรมราช. โรงพิมพ์ศิริสวัสดิ์.

บุญล้อม ชิวะอิสระกุล. 2526. การใช้อาหารสัตว์เบื้องต้น. คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่.

บุญมี กองสมบัติ. 2526. การศึกษาสภาพการเลี้ยงโคนมของสมาชิกสหกรณ์โคนมอยุธยา อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัย-
เกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

บรรลือศักดิ์ โสรัจจกิจ. 2528. การศึกษาชนิดคุณค่าอาหารของพืชอาหารสัตว์ในเขตกรุงเทพฯ.
ปัญหาพิเศษ ปริญญาตรี, คณะเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า
เจ้าคุณทหารลาดกระบัง. กรุงเทพฯ.

ประกาย จิตรกร. 2527. ประมวลวิชาการสัตว์แพทย์และสัตว์บาล. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โพธิ์ธวัช รัตนโชติ. 2523. การป้องกันและควบคุมโรค. เอกสารประกอบการฝึกอบรมเกี่ยวกับโคนม (โรเนียว).

ภาควิชาสัตวบาล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2522. หลักการเลี้ยงสัตว์ทั่วไป. กรุงเทพฯ.

ศรารุณี ม่วงศรี. 2524. การศึกษาด้านเทคนิคในด้านการผสมพันธุ์ การให้อาหารและการจัดการเลี้ยงดูโคนมของฟาร์มโคนมในตำบลหนองโพธิ์ อำเภोधาราม จังหวัดราชบุรี.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ศิริวัฒน์ สาครินทร์. 2523. ปัญหาในการผลิตนมสดจากโคนมในไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.

สุวรรณา กิจภารณ์. 2524. ความรู้เบื้องต้นในการเลี้ยงโคนม. ภาควิชาสัตวบาล คณะสัตวแพทยศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.

สากร อุไรคำ. 2522. เศรษฐกิจการเลี้ยงโคนม. กองเศรษฐกิจการเกษตร, กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพฯ.

อภิชาติ รัตนวิษ. 2523. เอกสารประกอบการฝึกอบรมเกี่ยวกับโคนม. คณะเกษตรศาสตร์ บางพระ, ชลบุรี.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางผนวกที่ 1 ลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

รายการ	จำนวน (n=31)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	29	93.55
หญิง	2	6.45
อายุ		
20 - 29 ปี	3	9.68
30 - 39 ปี	11	35.48
40 - 49 ปี	9	29.03
50 ปีขึ้นไป	8	25.80
อายุต่ำสุด 28 ปี		
อายุสูงสุด 54 ปี		
อายุเฉลี่ย 42 ปี		
สมาชิกในครอบครัว		
2 - 5 คน	12	38.71
6 - 9 คน	16	51.61
10 คนขึ้นไป	3	9.68
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	26	83.87
มัธยมศึกษา	3	9.67
อนุปริญญา	1	3.23
ปริญญาตรี	1	3.23

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=31)	ร้อยละ
อาชีพหลัก		
เลี้ยงโคนม	21	68.74
ทำนา	6	19.35
เลี้ยงปลา	3	9.68
ค้าขาย	1	3.23
อาชีพรอง		
เลี้ยงโคนม	8	25.81
ทำนา	19	61.29
เลี้ยงปลา	4	12.90
รายได้จากการประกอบอาชีพ (บาท/ปี)		
10,000 - 30,000	5	16.13
30,001 - 50,000	10	32.26
50,000 - 70,000	6	19.35
70,001 - 90,000	4	12.90
90,001 - 110,000	3	9.68
110,001 ขึ้นไป	3	9.68
ต่ำสุด 10,000 บาท		
สูงสุด 1,150,000 บาท		
เฉลี่ย 93,599.33 บาท		
ลักษณะการถือครอง		
เป็นเจ้าของที่ดิน	20	64.52
เช่าที่ดินจากผู้อื่น	9	29.03
ใช้ฟรีโดยไม่เสียค่าเช่า	2	6.45

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

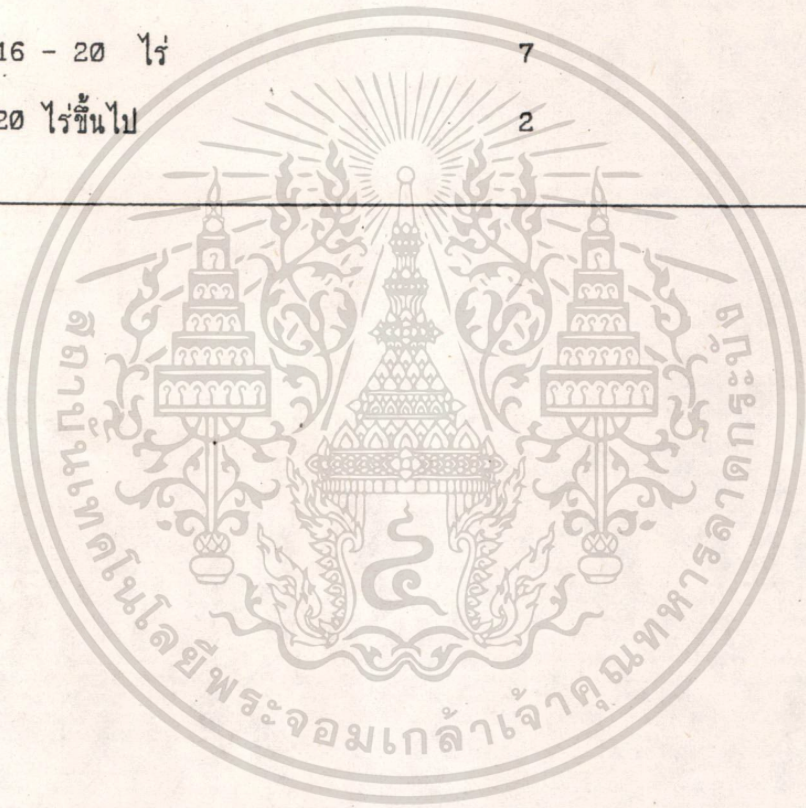
รายการ	จำนวน (n=31)	ร้อยละ
จำนวนพื้นที่ถือครอง		
1 - 5 ไร่	8	25.81
6 - 10 ไร่	4	12.90
11 - 15 ไร่	2	6.45
16 - 20 ไร่	5	16.13
มากกว่า 20 ไร่ขึ้นไป	12	38.71
การใช้ประโยชน์จากที่ดิน		
ที่อยู่อาศัย (n=12)		
1 - 2 ไร่	16	51.61
3 - 4 ไร่	11	35.48
มากกว่า 5 ไร่	4	12.90
พื้นที่ทำนา (n=12)		
ต่ำกว่า 5 ไร่	1	8.33
5 - 10 ไร่	1	8.33
11 - 15 ไร่	1	8.33
16 - 20 ไร่	5	41.67
มากกว่า 20 ไร่	4	33.34
พื้นที่เลี้ยงโคนม (n=27)		
ต่ำกว่า 5 ไร่	10	37.03
5 - 10 ไร่	12	44.44
11 - 15 ไร่	4	14.82
มากกว่า 16 ไร่	1	3.71

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

รายการ	จำนวน (n=31)	ร้อยละ
พื้นที่เลี้ยงปลา (n=11)		
5 - 10 ไร่	1	9.09
11 - 15 ไร่	1	9.09
16 - 20 ไร่	7	63.64
20 ไร่ขึ้นไป	2	18.18

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบสัมภาษณ์โครงการวิจัย

การศึกษาสภาพการเลี้ยงคณเมของเกษตรกรในเขตลาดกระบัง

ตอนที่ 1 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

1. ชื่อ..... นามสกุล.....
2. เพศ.....
3. อายุ..... ปี
4. สมาชิกในครอบครัว..... คน
5. ระดับการศึกษา.....
6. การประกอบอาชีพ
  - ( ) รับราชการ รายได้ปีละ..... บาท
  - ( ) คำขาย " ..... บาท
  - ( ) ทำนา " ..... บาท
  - ( ) ทำสวน " ..... บาท
  - ( ) เลี้ยงปลา " ..... บาท
  - ( ) เลี้ยงโคนม " ..... บาท
  - ( ) รับจ้าง " ..... บาท
  - ( ) อื่น ๆ (ระบุ)..... " ..... บาท
7. การถือครองที่ดิน
  - เป็นเจ้าของที่ดิน..... ไร่
  - เช่าที่ดินจากผู้อื่น..... ไร่
  - ใช้ฟรี โดยไม่ต้องเสียค่าเช่า..... ไร่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

8. การใช้ประโยชน์จากที่ดิน

- เป็นที่อยู่อาศัย ..... ไร่
- ทำนา ..... ไร่
- ทำสวน ..... ไร่
- เลี้ยงปลา ..... ไร่
- เลี้ยงโคนม ..... ไร่
- อื่น ๆ (ระบุ) ..... ไร่

ตอนที่ 2 การเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรม

1. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่ม หรือชมรม อะไรบ้าง
  - ( ) กลุ่มผู้เลี้ยง โคนมแขวงชุมทอง เมื่อปี .....
  - ( ) ชมรมผู้เลี้ยง โคนมแขวงชุมทอง เมื่อปี .....
  - ( ) ไม่เป็น
2. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มหรือชมรมตามข้อ 1 เนื่องจาก .....
3. หากท่านไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มหรือชมรม โปรดระบุเหตุผล .....
4. ในกลุ่มหรือชมรมที่ท่านเป็นสมาชิก ท่านทำหน้าที่ .....
5. ท่านต้องเสียค่าสมาชิกกลุ่มหรือชมรมหรือไม่
  - ( ) เสีย ..... บาท/ปี
  - ( ) ไม่เสีย

6. จากการเป็นสมาชิกกลุ่ม หรือชมรมท่านได้ประโยชน์อะไรบ้าง
- 1.....
  - 2.....
  - 3.....
  - 4.....
7. ขณะนี้กลุ่มหรือชมรมที่ท่านเป็นสมาชิก มีปัญหาอะไรบ้าง
- 1.....
  - 2.....
  - 3.....
  - 4.....
8. การประชุมกลุ่มหรือชมรม
- 8.1 วันนัดประชุม.....
  - 8.2 สถานที่นัดประชุม.....
  - 8.3 การตัดสินใจของกลุ่มหรือชมรม ท่านพอใจหรือไม่ระบุเหตุผล
.....
  - 8.4 มีเจ้าหน้าที่ของเขต หรือบุคคลอื่นเข้ามาร่วมประชุมบ้างหรือไม่
.....
9. การรับซื้อน้ำนมดิบจากสมาชิก
- 9.1 ราคา..... บาท/ก.ก.
  - 9.2 การตรวจสอบคุณภาพของน้ำนมดิบ
    - ( ) ไม่มีการตรวจสอบ
    - ( ) มี ตรวจสอบ .....

ตรวจสอบ .....
  - 9.3 กลุ่มหรือชมรมรับซื้อน้ำนมดิบตามคุณภาพน้ำนมหรือไม่

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

10. การจำหน่ายน้ำนมของกลุ่มหรือชมรม

( ) จำหน่ายน้ำนมดิบ

ผู้รับซื้อ

1.....จำนวน.....กก.ราคา.....บ/กก.

2.....จำนวน.....กก.ราคา.....บ/กก.

3.....จำนวน.....กก.ราคา.....บ/กก.

( ) จำหน่ายน้ำนมพร้อมดื่ม

โดยวิธี.....

ชนิด.....

ปริมาณ.....

ราคาขายส่ง.....

ราคาขายปลีก.....

11. การจัดการเรื่องเงินของกลุ่มหรือชมรม

11.1 รายรับ

( ) ค่าสมาชิก ..... บาท/ปี

( ) ขายน้ำนมดิบ ..... บาท/ปี

( ) ขายน้ำนมพร้อมที่ดื่ม ..... บาท/ปี

( ) อื่น ๆ (ระบุ) ..... บาท/ปี

11.2 รายจ่าย

( ) การประชุมกลุ่ม ..... บาท/ปี

( ) การจำหน่ายน้ำนมดิบ

- ค่าเก็บรักษาน้ำนมดิบ ..... บาท/ปี

- ค่าขนส่งน้ำนมดิบ ..... บาท/ปี

( ) การแปรรูปน้ำนม

- ค่าเชื้อเพลิง ..... บาท/ปี

- ค่าภาชนะบรรจุ..... บาท/ปี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- ค่าแรงงาน..... บาท/ปี

- ค่าวัสดุอุปกรณ์..... บาท/ปี

( ) อื่น ๆ ระบุ..... บาท/ปี

12. กลุ่มหรือชมรม ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด

( ) กรุงเทพมหานคร เกี่ยวกับ .....

( ) กรมปศุสัตว์ เกี่ยวกับ.....

( ) สจล. เกี่ยวกับ .....

( ) อื่น ๆ ระบุ ..... เกี่ยวกับ .....

ตอนที่ 3 สถานการณ์เลี้ยงโคนม

1. สถานที่ตั้งฟาร์ม .....

2. สภาพพื้นที่และผังโรงเรียน .....

3. สภาพของโรงเรียน .....

3.1 สถานที่ตั้ง .....

3.2 ลักษณะของโรงเรียน

- ขนาด .....

- ชนิดและแบบของหลังคา .....

- วัสดุที่ใช้ในการก่อสร้าง .....

- ราคาโรงเรียน .....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

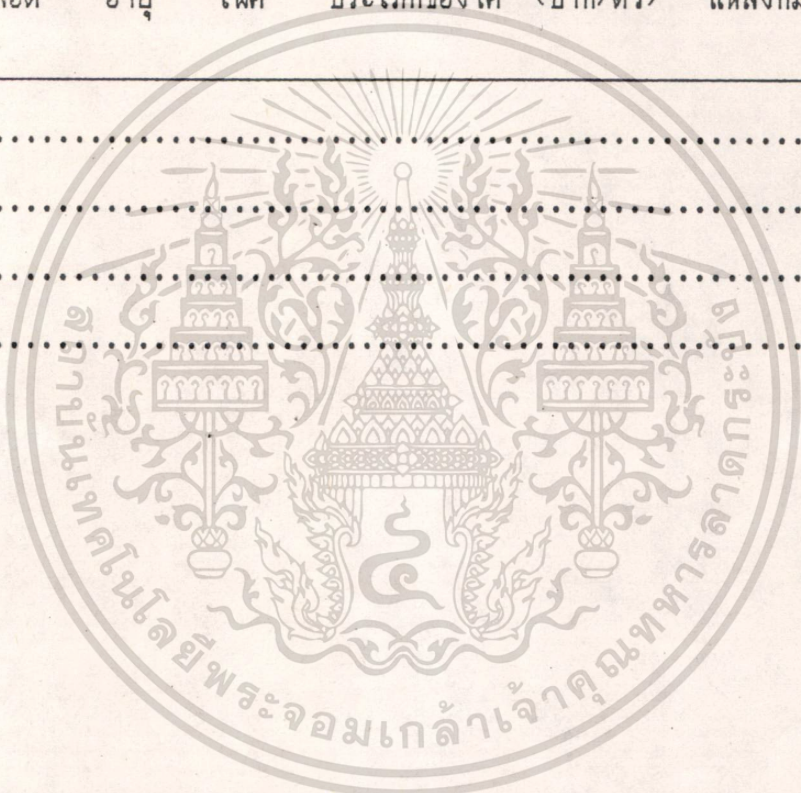

- 3.3 ชนิดและแบบของรางอาหาร .....
- 3.4 ชนิดและแบบของที่ให้น้ำ .....
- 4. พันธุ์และจำนวนโคแม่ที่เลี้ยง .....
- 4.1 ลูกโค โครุ่น - โคสาว

ราคา

พันธุ์/ระดับเลือด	อายุ	เพศ	ประเภทของโค (บาท/ตัว)	แหล่งที่มา	หมายเหตุ
-------------------	------	-----	-----------------------	------------	----------

.....	.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....	.....	.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.2 แม่โคและโคพักการให้นม

พันธุ์/ระดับเลือด	อายุ	ประเภทของโค	ราคา (บาท/ตัว)	ปริมาณน้ำนม ต่อวัน (กก.)	ระยะให้นม	จำนวนครั้ง ที่ผสมติด	แหล่งที่มา	หมายเหตุ
								

4.3 โคประเภทอื่น ๆ .....

.....

.....

5. การผสมพันธุ์

5.1 วิธีผสมพันธุ์

( ) ผสมจริง

( ) ผสมเทียม

ถ้าผสมเทียม เกษตรกรใช้พ่อพันธุ์โดยการ

( ) จำงพ่อพันธุ์มาผสม พ่อพันธุ์ชื่อ.....พันธุ์/
ระดับเลือด..... ค่าใช้จ่ายในการผสม.....บาท/ครั้ง

( ) เลี้ยงพ่อโคคุมฝูง พ่อพันธุ์ชื่อ.....พันธุ์/
ระดับเลือด..... ค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดู.....บาท/ครั้ง

ถ้าใช้วิธีผสมเทียม เกษตรกรได้รับการบริการจาก.....
เสียค่าใช้จ่ายในการผสม..... บาท/ครั้ง

5.2 แนวทางในการผสมพันธุ์

5.2.1 พันธุ์/ระดับเลือดที่ต้องการ.....

5.2.2 ชนิดของน้ำเชื้อแข็ง

( ) ผลิตภายในประเทศเพราะ.....

( ) ผลิตจากต่างประเทศเพราะ.....

5.2.3 ถ้าท่านต้องการใช้น้ำเชื้อจากต่างประเทศท่านคิดว่าราคาควรเป็นเท่าใด

( ) น้อยกว่า 100 บาท/ครั้ง

( ) 101 - 200 บาท/ครั้ง

( ) 201 - 300 บาท/ครั้ง

( ) มากกว่า 300 บาท/ครั้ง

5.3 ปัญหาเกี่ยวกับการผสมพันธุ์

.....

.....

.....

6. อาหารและการให้อาหาร

6.1 อาหารชั้น

- ( ) ผสมเอง
- ( ) ผสมสำเร็จรูปของบริษัท.....

6.2 การเสริมวิตามินแร่ธาตุ

- ( ) ผสมในอาหารชั้น ผลิตโดย.....
- ( ) ให้เสียน้อยอย่างอิสระในรูปผงหรือก้อน ผลิตโดย.....
- ( ) ไม่ได้ใช้

6.3 ชนิดของอาหารหยাব

.....

.....

.....

6.4 แหล่งที่มาของอาหารหยাব

- ( ) แปลงพืชอาหารสัตว์ที่ปลูกสร้างอย่างถาวร จำนวน..... ไร่
- ( ) พืชอาหารสัตว์ที่ปลูกไว้ตามพื้นที่ว่างเปล่า จำนวน..... ไร่
- ( ) พืชอาหารสัตว์ที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ
- ( ) อื่น ๆ (ระบุ).....

6.5 ปริมาณการให้อาหาร

ประเภท	อาหารชั้น		อาหารหยาบ		หมายเหตุ
	ปริมาณ (กก.)	ราคา (บาท/กก.)	ปริมาณ (กก.)	ราคา (บาท/กก.)	
โคเล็ก.....					
โครุ่น.....					
โคสาว.....					
โคตั้งท้อง.....					
โคให้นม.....					
โคฝึกการให้นม.....					
อื่น ๆ (ระบุ).....					
6.6 การเลี้ยงดู					
6.6.1 ลูกโคก่อนหย่านม.....					
.....					
.....					
6.6.2 โครุ่น - โคสาว.....					
.....					
.....					
6.6.3 โคตั้งท้อง.....					
.....					
.....					

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.6.4 แม่โคให้น้ำนม.....
 .....
 .....

6.6.5 อื่น ๆ (ระบุ).....
 .....

6.7 แรงงานในการเลี้ยงดู

( ) แรงงานเต็มเวลา..... คน
 ( ) แรงงานเสริม..... คน
 ช่วงเวลา.....

6.8 การป้องกันและรักษาโรคพยาธิ

6.8.1 การฉีดวัคซีนป้องกันโรค

( ) ไม่มีการฉีดวัคซีน
 ( ) มีการฉีดวัคซีนป้องกันโรค
 1.....
 2.....
 3.....
 เสียค่าใช้จ่ายครั้งละ..... บาท

6.8.2 การกำจัดพยาธิภายนอก

( ) ไม่ทำ
 ( ) ทำ ปีละ..... ครั้ง
 เสียค่าใช้จ่าย..... บาท/ครั้ง
 โดยวิธี.....

6.8.3 การถ่ายพยาธิภายใน

( ) ไม่ทำ

( ) ทำ ปีละ..... ครั้ง

เสียค่าใช้จ่าย..... บาท/ครั้ง

โดยวิธี.....

6.8.4 โรคพยาธิที่พบในฟาร์ม

โรค.....

พยาธิภายนอก.....

พยาธิภายใน.....

6.8.5 การป้องกันรักษา กระทำโดย

( ) เจ้าของฟาร์ม

( ) เจ้าหน้าที่ของรัฐ

( ) เอกชน

( ) อื่น ๆ (ระบุ).....

6.9 การรีดนม

6.9.1 วิธีการรีดนม

( ) รีดด้วยมือ

( ) รีดด้วยเครื่องรีดของบริษัท.....

ราคา..... บาท

6.9.2 สถานที่ในการรีดนม

( ) ในคอกเลี้ยง

( ) ในคอกรีดนม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

6.9.3 การเตรียมการรีดนมและขั้นตอนการรีดนม

.....

.....

.....

.....

6.9.4 การรีดนม.....ครั้งต่อวัน

ช่วงเวลา.....

6.9.5 ปริมาณน้ำนมที่ผลิตได้ในฟาร์ม..... กิโลกรัมต่อวัน

ปริมาณน้ำนมเฉลี่ยต่อตัวต่อวัน..... กิโลกรัม

ตอนที่ 4 การตลาดและต้นทุนการผลิต

1. การตลาด

1.1 การจำหน่ายน้ำนม

ประเภท	ปริมาณ	ราคา	แหล่งรับซื้อ	ค่าใช้จ่าย	หมายเหตุ
	(กก./วัน)	(บาท/กก.)		(บาท)	

น้ำนมดิบ.....

น้ำนมต้ม.....

น้ำนมพาสเจอร์ไรซ์.....

อื่น ๆ.....

1.2 จำนวนครั้งที่จำหน่ายในแต่ละวัน

- ( ) 1 ครั้ง เวลา.....
- ( ) 2 ครั้ง เวลา.....
- ( ) อื่น ๆ (ระบุ).....

1.3 การเก็บรักษาน้ำนมดิบ

- ( ) ไม่มี
- ( ) มี โดยวิธี.....

เสียค่าใช้จ่าย..... บาทต่อวัน

1.4 ปัญหาในการจำหน่าย

.....
 .....
 .....
 .....

2. ต้นทุนการผลิตน้ำนมดิบ (บาทต่อน้ำนมดิบ 1 กิโลกรัม)

2.1 ต้นทุนการผันแปร.....

- ค่าแรงงาน.....
- ค่าอาหาร.....
- อาหารข้น.....
- อาหารหยาบ.....
- ค่าน้ำ - ไฟฟ้า.....
- ค่าอุปกรณ์.....
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงและหล่อลื่น.....
- ค่ายาป้องกันและรักษาโรค.....
- ค่าผสมพันธุ์.....
- ค่าขนส่ง.....

ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารลิขสิทธิ์ของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ไม่อนุญาติให้เข้าไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2	ต้นทุนคงที่.....	.....
	ค่าใช้ที่ดิน.....	.....
	ค่าเสื่อมเครื่องมือและอุปกรณ์.....	.....
	ค่าเสียโอกาสเครื่องมือและอุปกรณ์.....	.....
	ค่าเสื่อมคอกและโรงเรือน.....	.....
	ค่าเสียโอกาสคอกและโรงเรือน.....	.....
	ค่าเสื่อมพันธุ์ของแม่โค.....	.....
	ค่าเสียโอกาสของแม่โค.....	.....
	รวมต้นทุนการผลิตทั้งหมด.....	.....

010101

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้